

1680

PETRI D'EBULO
CARMEN
De
MOTIBUS SICULIS,
ET REBUS INTER
HENRICUM VI.
Romanorum Imperatorem,
Et
TANCREDUM
SEculo XII.
GESTIS.

Nunc primum è Msc. Codice Bibliothecæ
Publicæ Bernensis erutum, Notisque cum
Criticiis tum Historicis illustratum,
cum Figuris edidit

SAMUEL ENGEL,
*Supremi in Republica Helveto - Bernensi, ut &
Academici Senatûs ibidem Adseffor, & Bibliothecæ Publicæ
Præfectus.*

GATTINI
5
228

B A S I L E Æ,

Typis EMANUELIS THURNISII,
M DCC XLVI.

DONO EREDI DI
NICOLA E NICOLETTA GATTINI

Biblioteca Provinciale
MATERA
et Stiglianica

H

VIRO
PERILLUSTRI, MAGNIFICO,
CHRISTOPHORO
STEIGERO,
REIPUBLICÆ BERNENSIS

IN
DITIONE GALLICA
QUÆSTORI,
SENATUS ACADEMICI
PRÆSIDI.

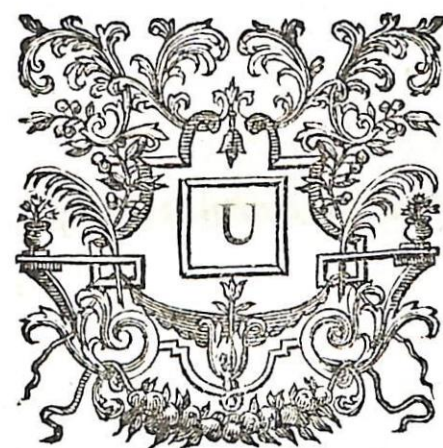
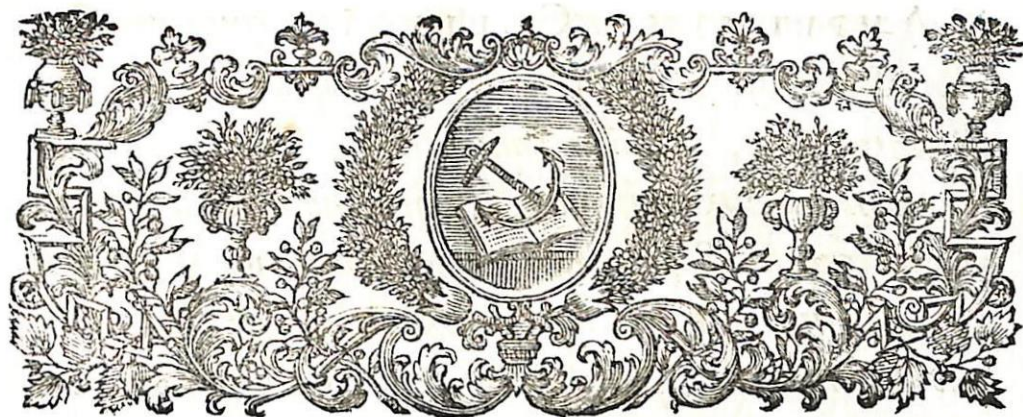
ILLUSTRIBUS, AMPLISSIMIS,
REVERENDIS, *atque* DOCTISSIMIS

AD
EUNDEM SENATUM
DELECTIS VIRIS,

Venerationis & obsequii causa

D.

SAMUEL ENGEL.

Ndecimus jam labitur annus inde ab eo tempore, quò Bibliothecæ Publicæ gratissima cura mihi concedita est; exoptatum id certè mihi munus fuit, quod ea mihi in officium cesserint, quæ alioqui maximæ essent voluptati, Codicum nempe manu scriptorum, & pulcherrimorum librorum lectione atque accuratâ cognitione mentem oculosque pascere.

Verùm hæc mihi indè desideratissima felicitas potissimum contigit, TIBI VIR PERILLUSTRIS,

& AMPLISSIMIS COLLEGIS, quorum Or-
 dini Summus Magistratus me nuper adscribere
 dignatus fuit, propius innotescere, TIBI que ob-
 sequium meum adprobare, qui non Illustrissimô
 magis quàm Sapientissimô & Optimô PATRE
 procreatus, quique non Nominis magis Paterni,
 aut Honorum, quam Virtutum hæreditatem ad
 Te pertinere existimavisti, atque amorem omnium
 non solô Natalium splendore, non Muneris, quod
 geris, amplitudine, sed benè de singulis merendô,
 TIBI comparandum putasti.

Exiguum opusculum, flosculum quondam in-
 ter medias Barbari Seculi spinas enatum, atque
 inter Bibliothecæ Publicæ Codices repertum,
 VOBIS VIRI AMPLISSIMI, DOCTISSIMI,
 offero, & vindico Posteris: felicem meum repu-
 tabo laborem, si VOBIS non displicebit, aut
 Ipse, aut perpetuus VESTRARUM Virtutum
 & Clarissimorum in Re publicâ NOMINUM Ad-
 mirator atque

Obsequiosissimus

EDITOR.

L. S.

E nimia imò immensa Librorum multitudine
 jam dudum conquesti fuerunt Viri graves
 & eruditi: nec id mirum, cùm non hi so-
 li, sed maximam partem semieruditi orbem
 litteratum scriptis suis, omni sæpè fale ca-
 rentibus, crambeque centies recocta refer-
 tis, vel de lana sæpè caprina disputantibus,
 obruerint. Postquam enim veterum Codicum exempla ferè omnia
 ex ultimis Orientis partibus sollicitudine, sumptibus ac providentiâ,
 omnium laudes superante, Regum quorundam sed imprimis Christia-
 nissimorum, in nostram Europam fuissent advecta, & in vulgus edita,
 nihil aliud supererat, quam ut illi, quos scribendi pruritus cepit,
 vel ex aliorum thesauris sua depromerent, & sic illaudabili furtô,
 vetera pro novis, aliena pro suis venditarent; vel pro egregia in-
 genii dexteritate, & omnigenæ eruditionis copiâ rem Litterariam

ornarent, & illius terminos latius proferrent: Hi etiam soli sunt, qui ruiturum aliàs vastum omnium artium atque scientiarum *Olympum* humeris suis sustinent. Sunt alii contra, qui vel nativâ quâdam ignaviâ ducti, ab omni prorsus scribendi labore, licet aliàs ab omni doctrinæ præsidio non essent destituti, abhorrent; vel præsentis futuræque ætatis judicia veriti, malunt in ignobili otio confenescere, quam pro summo labore, cura atque vigiliis, quibus Polygraphis vulgò insudandum est, præmii loco se aliis deridendos, ac suos ingenii foetus, tam charos, tam diu elaboratos, obelò configendos propinare. Horum ego exemplum, tenuitatis meæ probè conscius lubens sequutus fuissim, nisi Viri quidam & autoritate & eruditione pollentes, etiam atque etiam à me efflagitassent, ut Codicem hunc, de cujus Historia ac Recensione mox agam, Reipublicæ Litterariæ non inviderem, sed ex densa nocte, in qua inde ab aliquot Seculis latuerat, in almam lucem producerem.

Codicis nostri Author est PETRUS D'EBULO, prout id ex verbis, quæ in averfa ultimi folii pagina leguntur apparet: *Ego Petrus d'Ebulo &c.* de genere, conditione, & fortunâ multa verba facere, nihil attinet, quum omnia, quæ huc pertinent, ob profundum scriptorum & æqualium & posteriorum silentium, in spissis tenebris sepulta jaceant. Et si vel vola vel vestigium hujus Petri alicubi extitisset, *Celeb. Fabricius*, qui id maximè in *Bibliotheca sua Medii & infimi Ævi* egit, ut horum Authorum nomina, vitam ac scripta quàm accuratè explanaret, hujus memoriam interire non passus fuisset; neque *Rever. Montfauconius*, quum omnes & *Italiae & Gallie* Bibliothecas perreptasset, atque Indicem illorum Codicum manu exaratorum, quos magno numero perlustraverat, contexuisset, Nostrum omisisset; haud dubio indicio, Codicem

Codicem hunc vel similem, his Duum-Viris Reipublicæ Litterariæ constituendæ non visum, nec auditum fuisse. Patria Authori nostro EBOLUM esse videtur, oppidum propè *Salernum*; duplici ratione commotus in hanc sententiam abii; quod lib. I. v. 404. 405. Carminis sui *Ebolum*, *Dulce Solum* appellet, per quod, Patriam suam esse, indicare videtur; & v. 611. seq. ejusdem Libri *Eboleam Gentem* ob egregiam, erga *Constantiam*, fidem, & paratissimum pro Illa occumbendi animum, multis præconiis ornat; posterior ratio à nominis similitudine petitur: neque quemquam ab hac sententia avertat, quod Author noster vocetur *Ebulo*, oppidum verò *Ebolus*, nam litteræ O & V veterum Grammaticorum testimoniò, eam inter se adfinitatem habuerunt, ut sæpenumerò invicem sibi cederent, undè multas voces antiqui, modò per o, modò per v, pronuntiavunt; quemadmodum *orna* pro *urna*, *salvos* pro *salvus*, *fortona* pro *fortuna*, *adulescens* pro *adolescens*, *poto* pro *puto*: ut id observat *Petr. Daniel* in Not. suis ad *Querol. Plauti*. Tempus, quò Author Carmen suum vel conscripsit, vel saltem Cæsari *Henrico* obtulit, mihi videtur in anno 1196. esse designandum, cum in fine Codicis hoc *Distichon* adjectum legatur:

*Annis minus quinque numeratis mille ducentis
Cesar Regna capit, & sua Nupta parit.*

Ex quo patet, annum 1195. jam præterlapsum fuisse, annò verò 1197. *Henricus* in Sicilia diem supremum obierit; ut ergo necesse sit, interjectò illò tempore, sive annò millesimò nonagesimò sextò, Poëtam Carmen suum Cæsari tradidisse: quod etiam *Figura prima*, quam Libro præfiximus, & quæ uti & 7. reliquæ ex *Authographo* delineatæ sunt, extra omnem dubitandi aleam ponit: Codex noster in Membrana scriptus est satis quidem eleganter: Prima pagina præ se fert duos primos ex Virgilii *Æneide*, *Lucano*,

cano, & Ovidii Metam. versus, ad significandum fortè Authorem sese ad horum trium in re Poetica Principum exemplum atque imitationem totum composuisse; In averfa deinde hujus folii primi parte Opus initium capit, & deinde in tertia pagina, sive prima pagina folii secundi Figura extat, & sic ad finem usque Operis Figuræ cum Versibus alternant; sive ut clarius rem explicem, à sinistra libri parte Versus leguntur, à dextra verò Figura ex adversum conspicitur. Codicem duobus vel tribus in locis mutilum esse in Notis indicavimus. Ex multis & haud obscuris indiciis collegimus, hunc Nostrum librum illum esse, cui olim adeò beato esse licuit, ut potentissimo illius temporis Cæsari *Henrico* offerretur. Figuræ enim pro illius ætatis elegantia, vel potius ruditate, satis scitè pictæ. Litteræ, finem Seculi XII. apertè clamant, ac, tùm scriptas fuisse, testantur; sed invictum ferè argumentum illud est, quod nullo Apographum hujus Libri extare à quoquam unquam memoratum fuerit. Quò verò bonò fatò *Κεφάλιον* hocce in Bibliothecam nostram Publicam illatum fuerit, nihil est, quod præter conjecturas, sed eas satis verosimiles, afferre valeam. Post obitum scilicet Henrici VI. Codex hic cum alia libraria cæteraque suppellectili in Sicilia relictus fuerat, unde insequenti tempore ab *Andegavensibus* Principibus, qui hæredes Regni evaserant, in Galliam translatus, & in Celeberrima *Floriacensi* vel alia Bibliotheca asservatus fuerat; & cum superioribus temporibus omnis Gallia ob Religionis dissidium, & Principum diversa studia, intestinis bellis flagraret, Bibliothecæ passim magnâ cum cura olim conditæ, militum furori atque rapacitati erant expositæ: undè factum, ut Libri elegantissimi & rarissimi in privatorum hominum manus concederent; Quicquid sit, id pro comperto constat, illum in Bibliothecam *Jac. Bongarsii*, Viri non solum ob varias ad Imperii Romani Principes,

Principes, Legationes, sed etiam eruditionis atque elegantiarum Litterarum cognitione perillustris devenisse: cujus Illustrissimi Viri Bibliotheca cum numero, tùm delectu aliis omnibus tunc temporis longè præstabat, & ex *Floriacensis* & aliarum Bibliothecarum reliquiis atque ruderibus quasi erat collecta. Quousque verò fides Authori nostro sit habenda, & num omnia eò, quò ab Illò narrantur modò, atque ordine gesta fuerint? Non liquet: In multis certè reliqui Historici dissentiant: sed cum *Itali* scriptores haud obscure odium suum ergo Germaniæ Principes testentur, *Germani* verò studium suum erga illos apertè præ se ferant, quis in tanta diversarum sententiarum & animarum dissidentium inconstantia, certi quid, in tam à nostra ætate remotis rebus, definire vellet? aut quis Authorem nostrum ab hoc vitiò, seu partium studio immunem fuisse, cogitet? Id certum est, integrum Carmen in Cæsaris laudem fuisse compositum, ubi nihil dicere decuit, nisi quod placet, quod magnum, quod admirabile posteris, & gloriosum Heroi suo erat. Cæterum multa narrat apud alios non obvia, nec fide indigna, quibus fortè, dum gererentur, ipse interfuit, ac ob singularem suam prudentiam & eruditionem, consiliorum Cæsaris particeps factus, multa perspecta habere potuit, quæ alios latebant: quod præcipue ex litteris *Tamcredi* ad *Sibilliam*; & ex hujus ad Illum, ac etiam ex *Celestini* ad *Tamcredum* epistola probari abundè posset; unde ingens illud pretium, quod Codici nostro statuendum est, cognoscitur; si ne hoc enim multa illius temporis gesta æternum nos laterent, quæ ab aliis vel prorsus prætermissa, vel obscurius tradita, ex nostro claram acceperunt lucem.

Occasio Librum hunc edendi hæc fuit: Cùm Anno 1736. Vir Celeberrimus *Hallerus*, Supremi nostri Senatûs Adfessor, M. Britannia

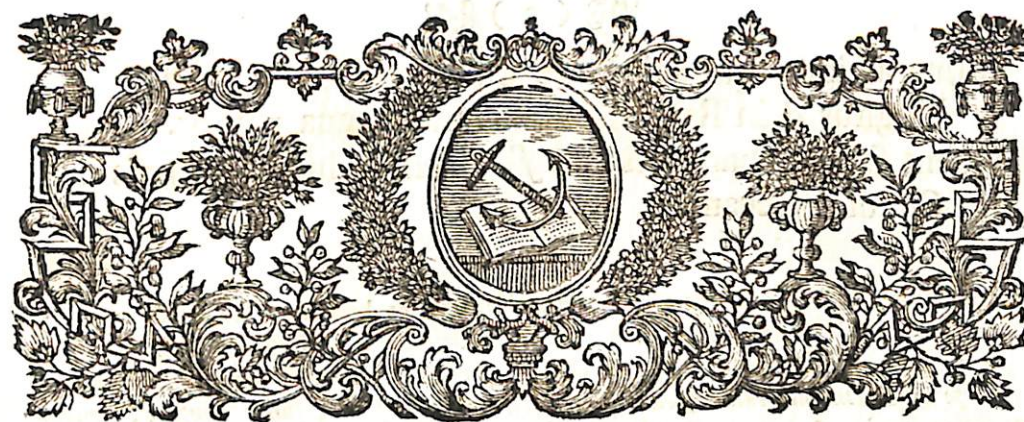
niæ Regis Confiliarius & Archiater, Agnatus meus & Amicus Longè desideratissimus, ad Academiam *Georgiam Augustam*, ut ibi artem Medicam publicè doceret, vocatus fuisset, Bibliothecæ nostræ Præfectura, quò munere ille tumungebatur, mihi erat demandata, quò factò, libros cum typis expressos, tum manu conscriptos sæpè pervolutaveram, atque inter alios in hunc nostrum *Petrum* incidi, de quo ex longo quasi carcere liberando, atque in dias luminis auras emittendo statim cogitavi: Verùm ne errore aliquò me implicarem, ac editum dudum pro inedito libro publicarem, & sic me aliosque fallerem, de eo cum Eruditis primi Ordinis, & in hoc potissimum studiorum genere exercitatissimis, agere cœpi, qui omnes uno ore, se nihil plane de hoc *Petro d'Ebulo* unquam vel fando accepisse, rescripserunt: quò nuntiò excitatus, seriò & omni curâ ad illius Editionem animum meum adplicui, tantò id magis, quòd Vir Clarissimus *Schæpplius*, Regis Galliarum Historiographus, & in Academia *Argentoratensi* bonarum Litterarum Professor toto orbe famâ celebratus, qui per aliquod tempus in urbe nostra morabatur, & librum hunc non sine voluptate sæpissimè manibus tractabat ac inspiciebat, me hortari solitus est, imò tantum non per bonum pulcherrimarum scientiarum Genium obtestari, quem nisi iratum vellem, Clientem suum manu mitterem. Accidit tum, ut, negotiorum causa, iter in Germaniam instituerem, quod antequam ingressus sum, primas Libri paginas exscribendas, figurasque aliquot delineandas curavi, ut harum rerum periti Judices experimentum caperent, quid de integro Opere statuendum sit: quâ occasione cum multis in Germania Eruditissimis Viris consilium meum communicavi, inter quos verò unicum honoris causa nomino, Illustrissimum & omni mea laude majorem Dominum HENRICUM BUNAVIUM, S. R. I. COMITEM, quem nominasse satis est, quòd divina ejus atque

atque immortalia merita cum in Rem publicam Imperii Romani, tum etiam in omnem rem Litterariam, ac præcipuè Historiam tanta sint, quanta nullius unquam fuerunt hominis, quæque, quoad Litteris suis constabit, honos aut decus, nulla delebit dies, nulla oblivio ex hominum animis unquam revellet; Is inquam Celsissimus Comes, cum me pro sua humanitate perbenignè ac comiter exciperet, cujus rei causa, præter cætera sua communia in omnes merita, me quoque perpetuum suum tantarum virtutum Cultorem devinctum tenet, non destitit Libri Editionem urgere, & se illius Fautorem atque Promotorem promittere: cujus Viri autoritate permotus Editionem quamprimum conficiendam statui, de modò verò, quò rem adgrederer anxius hæsi; Amici de hoc consulti, in tres diversas sententias discedebant: Erant, qui putarent, Authographum, cum in Versibus tum in Figuris, quàm accuratissimè typis esse exprimendum; alii, ut solos Versus, relictis Figuris & Notis, vulgarem, & quidem in forma, quam vocant, octavam; sed ab hac sententia ideò statim abhorruì, quòd Libellus ob suam parvitem, vix enim præter Præfationem pauculis plagulis constitisset, illorum animos alienasset, qui majoribus, aut justæ saltem magnitudinis voluminibus delectantur; Tertiam, & quam quoque secutus sum, suggessit sententiam amicus & eruditione & ingenii perspicaciâ inclitus, qui formam quartam suavit, simulque feligendas aliquot figuras, quæ maximè ad Historiam conducerent, atque subiiciendas Notas & Criticas & Historicas, admonuit. Hujus ergò sapienti, ut mihi tum visum fuerat, obtemperavi consilio, quod si humanissimus Lector illud quoque suò probaverit calculò, sublimi feriam sidera vertice; Tandem illud quoque adjiciendum censui; me, gravioribus curis implicitum, Eruditissimum Virum *Hieronymum Stettlerum*, Scholæ *Bernensis* Conrectorem, cum ab omni, tum

ab hac præsertim Litteraturæ doctrinâ liberaliter instructum, in contexendis Notis maximè sæpius sublevasse, quæ hæc præcipuè mente compositæ fuerunt, ut ex priscae probatæque Latinitatis scriptoribus ostendatur, Authorem nostrum in lectione illorum non hospitem, neque in imitatione illorum segnem aut infelicem planè fuisse, in Historia quoque plurima suo Carmini inseruisse, quæ cum aliis Historicis, eadem narrantibus, mirè conspirent, atque etiam eorum silentium, & defectum suppleant: Hoc etiam non præteribo Lectori communefacere, si qui fortè sunt, qui cupiditate reliquas Figuras visendi easque sibi comparandi flagrant, libens eorum voluntati morem geram, sed *subscriptionis* lege, & hæc ratione eas publico usui, atque illarum Studiosis committere decrevi; de quibus rebus omnibus, prout in *Diariis Litterariis* indicabitur, apud *Bibliopolas* plura cognosci queunt. Vale Lector Optime, & fave Editori. Dabam Bernæ Helvetiorum, An. à R. S. M. DCC. XLVI.

Dux

Dux ubi Roggerius *a* Guiscardi *b* clara propago *c*,
Jam fastidiret nomen habere Ducis.

Altius

a Dux ubi Roggerius] Hic erat *Roggerius* II. filius *Roggerii* I. Siciliæ Comitæ, qui Primus à Pontifice Romano *Siciliæ* Rex creatus appellatusque est: is *Simone*, natu majore fratre, sine masculâ prole mortuò, Siciliæ omni præfuit: quo verò anno Imperium suscepit, non constat, id certum est, *Roggerium* I. patrem suum A. 1101. diem suum obiisse, fratremque *Simonem* parvo admodum tempore Patri fuisse superstitem.

b Guiscardi] *Robertus Guiscardus* de *Normannorum* in Gallia Gente oriundus, cum fratribus suis, quorum undecim habebat, & manu promptis & consilii plenis, in Italiam ingressus, universos mox Italiæ Principes, sed inprimis Capuanum Salernitanumque, qui inter se gravia bella gerebant, militaris gloriæ famâ advertebat: Hi ubi primùm Capuani Principis castra sequuti, ob parcam atque illiberalem remunerationem eum deseruerunt, & ad Salernitanum transiverunt, cui tam fortem operam præstiterunt, ut omnia terrore nominis sui replerent, brevique tempore Saracenis, Græcisque Siciliâ aut pulsas aut perdomitis, non solum hoc Regnum, sed Apuliâ insuper, Calabriâ Salernitanoque Principatu potirentur, harumque Provinciarum imperium ad posteros suos transmitterent. Videatur præ cæteris *Gaufr. Malaterra* in *Roberti Viscardi & Rogerii* hujus fratris rebus gestis pag. 162. Edit. *Carusii* in *Bibl. Sicula* Tom. I. Hic, quòd calliditate atque astutiâ cunctos ætatis suæ homines antecelleret, *Guiscardi* nomen adeptum fuisse, existimatur, quòd etiam

A

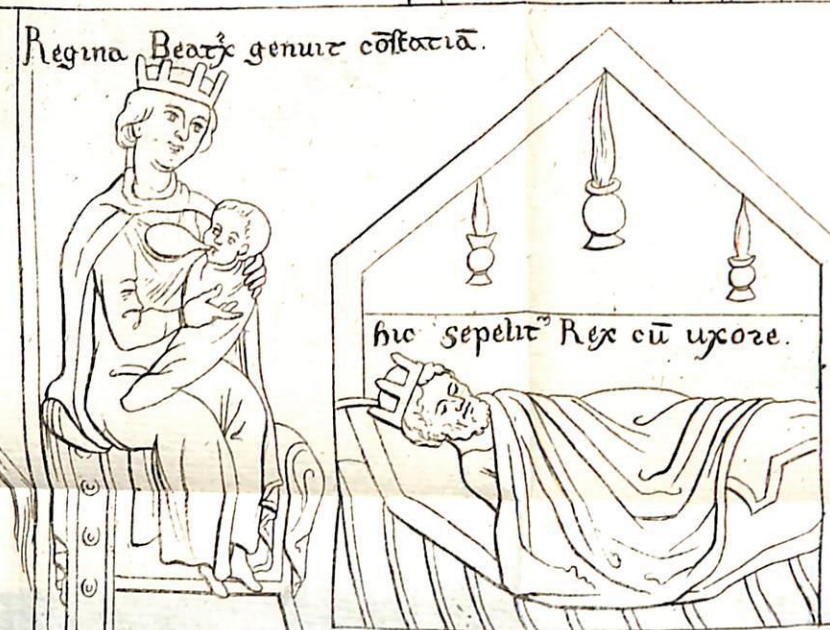
etiamnum apud Normannos usu receptum sit, astutos homines *Guiscardus* appellare, testante duo *Fresne* in Gloss. h. v. Verùm *Otto Fris.* de Gestis Frid. I. Imp. l. 1. c. 3. aliam hujus cognominis causam profert, *Robertus*, inquit, ex mediocri stirpe in *Normannia* editus, cum *Rogero* fratre tam patri, famis tempore, morem gerens, quàm ob locorum sterilitatis molestiam à natali solo progressus, multo tempore multas provincias, opportuniorē ad inhabitandum terram quarens, oberravit: unde & ab oberrandi circuitu patriâ linguâ *GUISCARDUS* tanquam oberrator vel gregator appellatus est. Verùm haud mirum hominem Germanum, qui existimavit tot egregias provincias mala vi Imperio Germanico ereptas, non benè de *Guiscardo* illiusque in Italiam profectioe sensisse, mitius longè, hanc historiam referens, loquitur *Gausfredus Monachus* l. 1. p. 162. apud *Carisf.* Tom. 1. Bibl. Sic. cujus verba, nisi longiora essent, referremus, ex illis enim cum aliâ plurima, quæ aliàs nos laterent, tum inprimis intelligi potest, à quàm tenui initio, per majora in diēs incrementa, ad summa denique *Normanni* fratres enisi fuerint.

*c clara propago,] Robertus cognomento Guiscardus erat patruus hujus Roge-
rū, non ergo, nisi improprie propago ejus vocari potest.*

d *delegante Calisto ungitur*] Plerique scriptores hoc ad *Anacletum* Pontificem referunt, cum An. 1130. consentientibus Siciliæ Ordinibus, Salernum convocatis, ipso Pontifice Anacleto suffragante, qui tum Innocentio II. oppositus fuerat, Rex salutatus, & deinde à *Cardinale Contio*, ab Anacleto ad id missio, unguento sacro Palermi perfusus, & à Capuæ Principe in frequentissimo nobilissimorum hominum cœtu coronatus fuisset. Vid. Diploma *Anacleti* apud Baron. in Annal. Eccl. ad annum 1130. & *Rocchus Pyrrhus*,

e *Rex nova regna*] Idem enim Pontifex *Anacletus*, qui Rogerii opibus defensus fuerat, quò eum sibi magis devinciret An. 1135. *Capuæ* Principatum, & An. 1139. *Neapolitanum* solenni ritu ei in omne ævum ut proprium addixit: adeò ut is successefforesque ejus, inde ab illo tempore, se *Reges Siciliæ*, *Ducatus Apuliæ*, & *Principatus Capuæ* appellari voluerint.

f *Quem fera barbaries timuit,*] Vir ob rerum gestarum gloriam & patre Rogerio & patruo Guifcardo, ceterisque Normannis Heroibus si non antefendus, saltem comparandus, cum non solum ab illis partâ magnâ virtute retinuerit, sed etiam

Rex ut regna suis subduxit plurima regnis;

Disposuit nomen perpetuare suum.

Inclita cui peperit plures Albidia natos g;

10 Occubuit tandem mater & orba suis:

Successit viduo post hanc Sibilia h lecto,

Infelix sterilem clausit abortiva diem:

Sic

etiam ingenti felicitate ampliora fecerit: Africae bellum intulit, Regulosque illius armis superatos in deditionem accepit, sed præcipue *Toletanum*, ob illatam sæpè Siculis injuriam, stipendiarium fecit: Græcorum Imperatorem *Emanuel*, ob perfidiam sæpius antea à patre majoribusque suis in expeditionibus sacris erga Latinos exercitam, terra marique bello aggressus est, magnam Græciæ partem, Insulasque ejus in suam potestatem redegit, & nusquam nisi victor reversus est: imò ex Syria rediens, ubi Christianis laborantibus in tempore adfuit, *Ludovicum* cognomento *Pium*, Galliæ Regem, à Saracenis captum, liberavit; ipsam *Constantinopolim* oppugnavit, & si fides *Pandulpho Colenutio* l. 3. pag. 102. *Hist. Neap.* habenda, occupavit, atque ejus suburbia combussit; cùm contra alii tradant, classem ejus cum Græcorum Venetorumque classe conflixisse, eamque malè acceptam novemdecim naves amisisse, quamvis & Veneti victoriam nonnisi cruentam, multis suorum aut faucis, aut occisis, reportaverint. Vid. Franc. *Maurolycus* l. 3. *Hist. Sican.* & *Fazelus* de Rebus Sic. l. 7. c. 3.

g Inclita - - Albidia natos;] Hæc erat *Alphonfi* VI. *Castellæ* & *Legionis* Regis filia, quam alii *Albiram*, & *Albediam* vocant: ex hac tres pueros procreavit, *Rogesium*, *Amphusium*, & *Wilhelmum*, quorum duo priores ante patrem fatò functi sunt, *Wilhelmus* verò patri in regno successit, non igitur omnibus prorsus liberis orbata fuit. Sunt, qui memorent, eum jam antea duas sibi uxores matrimonio junxisse, primamque omnium fuisse filiam *Petri Leonis*, qui potentiâ & divitiis illo tempore Romæ omnes facile superabat, eandemque *Anacleti* Pontificis sororem; Alteram verò *Ayrolam* ex *Mariscorum* Comitum progenie oriundam; sed utriusque matrimonium & breve & sterile fuit; *Albidiam* verò *Rogesium* Rex, ob plurima ejus & ingentia merita, adeò adamasse dicitur, ut eâ mortuâ, animi ferè mœrore confectus fuerit, quare memoriam illius, sumptuosissimò *Panormi* extructò tumulò, prosequutus est. Obiit autem illa 6. Id. Febr. An. 1145. *Alex. Abbas* l. 3. in vita *Rogerii* Sic. Reg. apud *Carusum* Tom. I. Bibl. Sic. *Rocchus Pirrus* in Chron. Reg. Sic.

h Sibilia] Quam alii *Sibillam* nominant, erat soror *Burgundie* Ducis, sed & hæc non multum post Anno 1150. *Salerni* mortua sepultaque fuerat. *Rocchus Pirrus* ibid.

Sic erat in fatis, ut tertia nuberet uxor,
 Per quam Romani cresceret orbis honor.
 15 A magnis veniens natalibus orta Beatrix *i*
 Concipit à sole lux paritura diem.
 Virtutem virtus, docilem proba, casta pudicam,
 Formosam peperit pulchra, beata piam,
 Nascitur in lucem de ventre beata beato,
 20 De Constantini nomine nomen habens. *k*
 Traditur Augusto *l* conjux Constantia Magno
 Lucius in nuptu pronuba causa fuit.
 Lucius hos jungit *m*, quos Celestinus inungit *n*,
 Lucidus hic unit Celicus ille facrat.

Tertius

i *Beatrix*] Hæc erat soror Comitis *Retestensis*, eam uxorem duxit An. 1153. ætatis verò suæ quinquagesimo octavo; omni enim cogitatione ad hoc ferebatur *Rogerus*, ut Regium nomen, haud ita pridem à se primum in familiam suam illatum, regionesque amplissimas ad feros usque posteros propagaret, unicum quippe filium *Guilelmum* habens, verebatur, ne hujus morte tam magnifica laborum virtutisque suæ præmia brevi interciderent, ideo vota sua firmioribus præditiis, si quos ex novo matrimonio filios suscipere posset, cupiebat munire.

k *De Constantini* - - *habens.*] *Constantia* dicta, quæ patre Anno 1154. mortuo, post ejus mortem in lucem edita fuit: fabulam ergò sapit, quod quidam tradiderunt, patrem de ea ex medio tollenda cogitasse, quòd animo præviderit, eam cruenti, per Italiam Siciliamque, belli facem futuram.

l *Traditur Augusto*] *Henrico* VI. Romanorum Regi *Friderici* I. *Barbarossæ* filio, cum *Constantia* jam trigesimum, ipse verò *Henricus* vix vigesimum primum ætatis suæ annum attigisset.

m *Lucius hos jungit*] Fuit hic *Lucius* III. Pontifex Romanus, qui Anno 1185. mortuus est: ex hoc ergò palam fit, quod alii scriptores de *Clemente* memorant, *Henricum*, Pronubo *Lucio*, matrimonium *Constantiæ* iniisse: licetque cæteri huic sententiæ refragentur, ætas tamen ipsa *Constantiæ* id postulare videtur, quæ, cum *Henrico* nupsisset, 30. annos nata dicitur, quos si ab anno patris fatali 1154. vel, quoniam posthuma fuerat, 1155. numeres, incidet annus ejus trigesimus in *Lucii* Pontificatus annum ultimum.

n *Celestinus inungit,*] *Celestinus* III. Pontifex *Henricum* *Constantiamque* Romanæ in templo D. *Petri* oleo sacro perunctos coronavit.

25 Tertius in sexto digne requiescit uterque,
 Sic notat Henricus sextus utrumque patrem.
 Nominibus tantis utinam respondeat actus,
 Ad sint & meritis nomina digna suis.
 Luceat in sanctis unus celesti at alter,
 30 A quibus Henricus munera bina capit.
 Tertius Antistes sacrat hanc, & tertius alter
 Copulat, & patri tertia nupta tulit.
 Non licuit quartam o patri traducere nuptam
 Nam paritas numeri displicet ipsa Deo.

o *Non licuit quartam* &c.] *μυστηριώδες τι* quærit *Ebulo* in numero trinario, quòd *Rogerus* pater habuerit tres uxores, *Lucius* III. *Constantiam* *Henrico* junxit, *Celestinus* verò III. coronaverit.

OBITUS
WILHELMI SECUNDI
FORMOSI,
REGIS SICILIÆ.

- 35 **P**ost obitum Formose *p* tuum, quæ sceptrâ gubernet
Et regat, ex proprio sanguine prole cares.
Nec facis hæredem, nec qui succedat adoptas,
Ex intestato debita solvis humo.
Quis novit secreta tuæ purissima mentis
40 Quod tua mens loquitur, mundus & ipse taces.
Certus eras certè quoniam iustissimus hæres *q*
Expugnaturus regna parentis erat.
Nam satis est jurasse semel Te prole carente,
Quod tuus in genero sceptrâ teneret avus. *r*

Jurat

r *Post obitum Formose*] Hic est *Wilelmus* II. *Wilhelmi* I. filius, *Rogerii* II. Ne-
pos, cognomento *Bonus*, cùm contra pater ejus ob morum perversitatem *Malus*
cognominatus esset; is Anno 1166. regio diademate redimitus est, habuitque in
matrimonio *Joannam Henrici* Angliæ Regis filiam, ex qua nullos liberos progeniit.

q *iustissimus hæres*] *Constantia* sola, *Wilelmo* II. mortuo, cujus amita erat,
ex legitima regia sobole reliqua erat, ad quam, mascula progenie extinctâ, sum-
mum Imperii jus pertinebat.

r *in genero sceptrâ teneret avus.*] Quasi adhucdum *Rogerus* Rex, *Constantiæ*
pater, *Wilelmi*que II. avus, in genero suo *Henrico* VI. imperio potiretur, neque
illud ad alienigenas translatum, sed intra domum suam remansisse videretur.

- 45 Jurat cum multis Archimateus idem. *s*
Post miseros morbos, post Regis triste necesse
Nocte sub obscura sole latente pluit.
Postquam dimisit Rex res pulcherrima mundum,
Inglomerant sese prælia, præda, fames.
50 Furta, lues, pestes, lites, perjuria, cædes,
Infelix regnum diripere sibi.
Sol hominum moritur *t*, superi patiuntur eclipsim,
Anglica *u* Sicilidem luna flet orba diem.
Solis ad occasum commotus eclipticat orbis,
55 Descent, astra dolent, flet mare, plorat humus.

s *Jurat - Archimateus idem.*] Hic est *Matthæus* totius Siciliæ regni *Can-*
cellarius, qui, cæterique Optimates jure jurando sese obstrinxerunt, se præter *Con-*
*stantiam Henricum*que maritum ejus neminem, *Wilelmo* mortuo, in *Sicilia* re-
gnare passuros, quam tamen fidem datam postea fœdum in modum fefellerunt.
Rich. de S. Germano p. 546. Tom. II. *Bibl. Sic. Gotfr. Viterb.* p. 522.

t *Sol hominum moritur,*] Mortuus est *Wilelmus* II. Anno 1189. mense No-
vembri, cùm demum trigessimum sextum ætatis suæ, & vigesimum quartum regni
sui annum ingressus esset; *Richardus de S. Germano* eum summis effert laudibus,
atque funebri lessio, quo omnes ejus virtutes complexus est, facundè admodum,
prout illa tempora ferebant, mortem ejus deploravit: Verùm etiam reliqui scripto-
res ferè omnes, qui de eo mentionem fecerunt, in illo laudando mirè consense-
runt.

u *Anglica*] *Joannam* Regis viduam intelligit, *Angliæ* Regis filiam.

LAMEN-

LAMENTATIO ET LUCTUS

PANORMI.

Hactenus urbs felix populo dotata trilingui
 Corde ruit, fluitat pectore, mente cadit:
 Ore, manu, lacrymis, clamant, clamoribus instant
 Cum pueris juvenes, cum juniore senes;
 60 Dives, inops, servus, liber, pius, impius, omnes
 Exequias æquo pondere Regis agunt;
 Cum viduis castæ plorant, cum virgine nuptæ,
 Quid moror in lacrymis? Nil nisi quæstus erat:
 Qui jacet in cunis, medio qui robore fretus
 65 Et quibus est baculus tertia forma pedum.
 Per loca, per vicos, per celsa palatia plorant,
 Desiccat lacrimas nona peracta dies.
 Tum pater Antistes x fuit hæc adfatus ad omnes,
 Nec potuit lacrimans plurima verba loqui.
 70 Hactenus errantes correximus, hactenus atros
 Mens erat à stabulis pellere nostra lupos.
 Hactenus ad caulas nullo cogente redibant
 Vespere lacte graves Opilionis oves.

Hactenus

x pater Antistes] Gualterius Archiepiscopus Panormitanus, cujus potissimum ope Constantia in matrimonium Henrico data fuerat; nam hic Wilhelmo Regi, qui alias Tancredo studere videbatur, persuasit, si regnum firmum florensque post se relinquere, neque factionibus misere dilacerari cuperet, ut rejecto Tancredò, spurio & invalido Principe, Henricum maximis opibus subnixum, eligeret.

Hactenus unguiferos bos errans nulla leones,
 75 Rostriferas aquilas nulla timebat avis.
 Hactenus ibat ovans solus per opaca viator,
 Hactenus infidiis nec locus ullus erat.
 Hactenus in speculo poterat se quisque videre,
 Quod mors infregit, bustaque noctis habent.
 80 Hactenus ardebant miseri candelabra regni,
 Ipsa sub obscura flamma cinescit humo.
 Mittite quod properet Phœbi soror, & Jovis uxor y
 Imperii cornu jungat utrumque sui.

y Jovis uxor] Constantia, Henrici VI. Romanoque Imperatoris uxor, quem, Poëtarum more illi blandiens, Jovem nuncupat.

B

ADVER-

ADVERSA ET DIVERSA PETENTIUM VOLUNTAS.

- 85 **P**ost lacrimas, post exequias, post triste sepulchrum
Scismatis exoritur semen & in urbe Ducum:
In sua versa manus praeordia sanguinis hausit
Urbs, tantum quantum nemo referre potest.
Postquam sacrilego fuit urbs saturata cruore,
A propria modicum caede quieta fuit.
90 Quisque sibi petit in Regem *a*, quem norat amicum,
Hic se majorem quaerit, & ille parem.
Hic consanguineum quaerit, petit ille sodalem,
Hic humilem laudat, laudat & ille ferum.
Quisque sibi Regem petit hunc, legit hunc, petit illum,
95 Non erat in voto mens Pharisaea pari:

Tancre-

z Scismatis exoritur semen] Impulfore praecipue *Matthaeo Cancellario*, qui omnes
ferè regni Principes, ipsamque plebem in suas pertraxit partes, licetque solenni
more paulò ante juraverint, se *Constantiam* & *Henricum* solos regni successores
habitueros, ei tamen, pro illius gentis levitate, mortuo *Wilmo*, facile fuit, ho-
minibus, qui aliàs Germanis infensissimi fuerant, persuadere, ut sacramenti religio-
ne neglectà, in aliis potius quàm *Henrici* verba jurarent. *Rich. de S. Germ. p. 547.*

a Quisque sibi petit in Regem, &c.] *Richardus de S. Germ. p. 547.* id apertè
testatur: Nulli eorum fuit aqua voluntas, omnes inter se ceperunt de majoritate
contendere, & ad regni solium aspirare, & obliti iurjurandi, quod fecerant,
eorum quilibet contrasacere ambelabat.

S. Comes tancredus

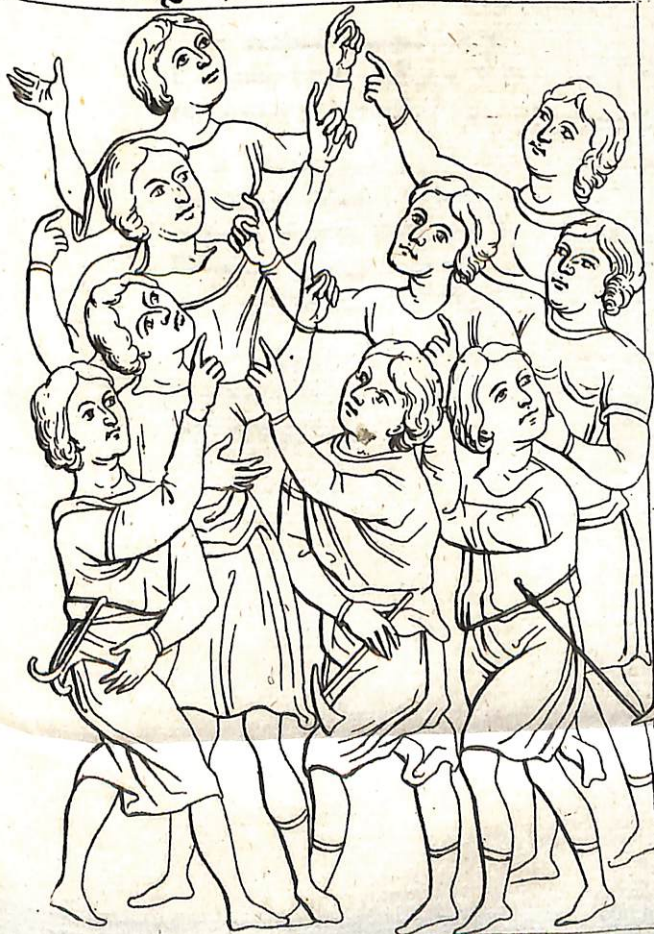

S. Comes Rog.

Nº 4.

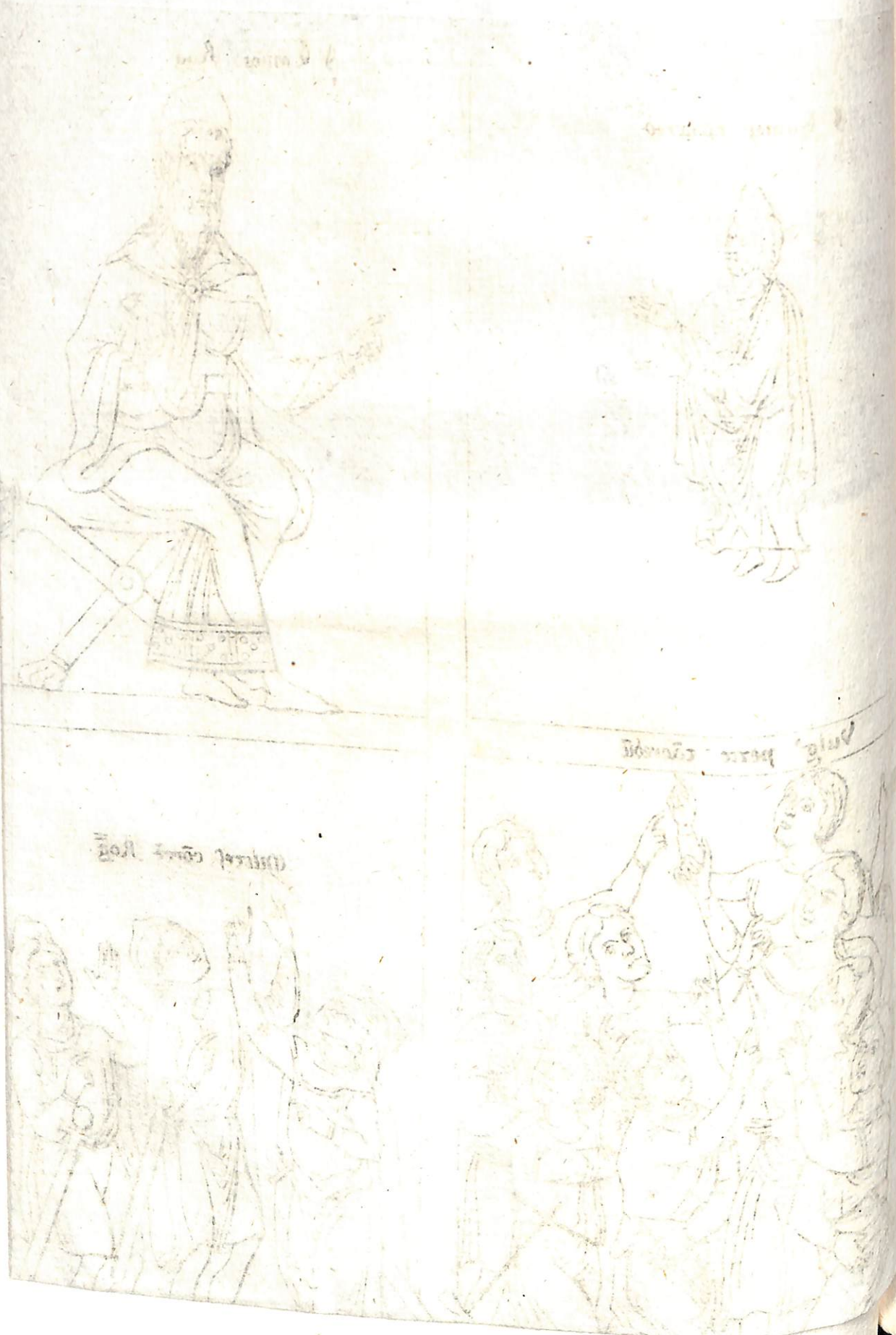

Vulgus petere tancredum

Milites comitis Rog.

Tancredum petit hic, Comitem petit ille Rogerum *b*,
 Quod petit hic, negat hic, quod negat hic, petit hic:
 Ambo Duces equitum, rationis uterque Magister *c*
 Hic dator, ille tenax, hic brevis, ille Gigas;
 100 Intus at interea Vice-Cancellarius ardet,
 Ut sibi Tancredum gens petat, unus agit.
 Hoc negat Antistes *d*, qui gualterizatur *e* ubique,
 Votaque Matthæi curia tota negat;
 Ille suis coeptis magis ac magis instat iniquis,
 101 In votis animam dans nihil esse suam.

Vi,

b Tancredum petit hic - - ille Rogerum,] TANCREDUS hic erat filius Rogerii Apulie Ducis, qui ante patrem Rogerium I. Siciliæ Regem diem suum obiit, relicto hoc suo filio Tancredo, ex nobili pellice Roberti Leccensis Comitis filiâ suscepto: Pyrrhus Rocchus l. c. Richardus de S. Germano ad annum 1190. adnotat, Tancredus Ducis Rogerii filius fuerat naturalis, cujus pater Rogerius primus in regno Siciliæ Regis sortitus est nomen, & hac de re, quod de stirpe Regia descendisset, inter alios Comites est electus in Regem. ROGERUS verò erat Andrie Comes, qui iniquo animo ferebat, Tancredum, quem ut spurium aspernabatur, ad Regis honores evectum, ideò malebat vel ipse regnare, vel dicto Henrici Romanorum Imperatoris audiens esse, quam Tancredo, sibi, ut existimabat, & potentiâ & nascendi forte longè impari.

c rationis uterque Magister] De hoc Rogerio narrat Richardus de S. Germano l. c. cum tempore Regis Wilelmi totius regni Magistrum Justitiarum fuisse, & in Apulia plenum tunc dominium exercuisse.

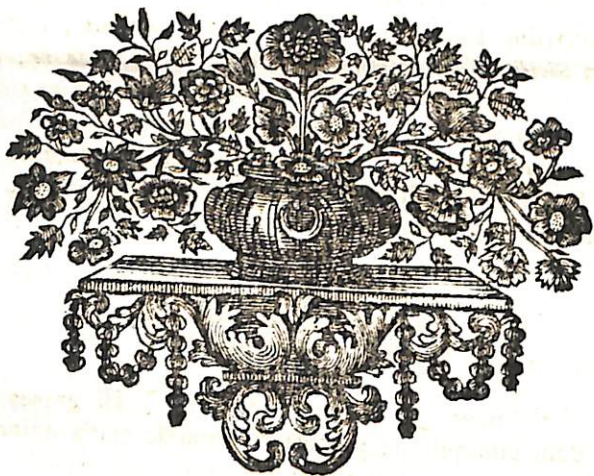
d Vice-Cancellarius - - negat Antistes,] Hi graves inter se inimicitias exercebant, dum unusquisque pro sua potentia ac gratia nititur: Matthew Cancellarius dudum Gualterio Panormitano Antistiti erat infensus, quòd Constantiam Germano Principi collocari curavisset, atque sic regnum in potestatem alienigenarum, posthabitâ veteri Regiâ Normannorum stirpe tradidisset.

e gualterizatur] Gualterius Archiepiscopus consilio suo semel capto, de Henrico Rege Siciliæ eligendo, acriter instat, neque se vel minis vel promissis inde dimoveri patitur.

Vi, prece, promissis, trahit in sua vota rebelles,
Tendens multimodis retia plena dolis.
Pollicitis humiles *f*, prece magnos, munere faustos,
Vincit *g*, & Antistes simplicitate ruit.

f Pollicitis humiles,] Humiles vocat ex usu veterum Romanorum scriptorum, tenues, pauperes, obscureque natos.

g Vincit,] Adeo ut omnes Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & universi aulici Comites Sicilia invicem convenientes eligerent TANCREDUM Comitem, & honorifice in Regem coronaverint. uti id refert Chronicon Fossæ novæ p. 72. apud Carissimum Bibl. Sic. Tom. I. & Richardus de S. Germ. factum est autem, ut cum suis complicitibus, ne pars Archiepiscopi prævaleret, Cancellarius obtinuerit in hac parte, & tunc vocatus Panormium Tancredus, Comes Licii, Romana curia dante assensum, est per ipsum Cancellarium coronatus in Regem.

SUASIO

SUASIO
VICE-CANCELLARII
DISSUADENTIS

ad

PRÆSULEM PANORM.

110 SOL erat occiduus faciente crepuscula Phœbō
Venit Scariothis flens ubi Præful erat:
Sic ait, alme pater, lux regni, gloria cleri,
Utile consilium, pastor & urbis honor;
Pacis iter, rationis amor, constantia veri,
115 Respice consiliis regna relicta tuis.
Consule, ne pereant, vestro succurre roseto,
Ne Nothus aut Boreas, ne gravis urat yemps.
Elige, quis regnet, Constantia regnet, *h*
Sic lex exposcit, sic sua jura volunt.

Disce

h Constantia regnet,] Vel εὐνομία hæc intelligenda sunt, ut est illud Junonis apud Maronem Æn. I. 1. Quippe vector fati! vel ἐρωτηματικὴς, interrogative, germ. Soll dann die Constantia regieren?

B 3

- 120 Disce prius mores Augusti *i*, disce furorem,
Teutonicam rabiem quis tolerare potest?
Parce tuis canis, pueri tibi more licebit
Discere barbaricos barbarizare senos. *k*
Ad solium regni Comitem gerit Andria dignum *l*,
125 Sed jus & mores, & sua facta negant.
Absit ut incestus Regum mechetur in aula,
Absit ut æra Ducum spargat *m* aperta manus.
Absit ut eveniens uxor de Rege queratur,
Absit, ut alterius vindicet acta reus.
130 Aptus ad hoc Tancredus erit, quem germine iusto,
Quem gens, quem populus, quem petit omnis homo.

Quam-

i mores Augusti,] Sævitiā vulgò ac truculentum ingenium, animumque in libidines prouum ei obijciunt scriptores, *Abbas* verò *Urspergensis* in Chronico suo mitioribus verbis vitia ejus attingit, *Vanitatibus deditus*, maxime *venationum & aucupiorum*. Id saltem inter omnes constat à morum asperitate *Asperi* illi nomen impositum fuisse.

k barbarizare senos.] Leg. *sonos*. Intelligit autem linguam Germanicam, quam Itali, ut & gentem ipsam Germanorum *barbaram* vocauerunt, licet ipsi postquam semel à majorum suorum sermone desciverunt, potiori jure *Barbari* sint nominandi; Significare autem *Cancellarius* voluit, Archiepiscopo jam seni necesse fore, Germanis in regnum receptis, Germanicam linguam pueri instar addiscere, ut inde gratiam Principis capteret, & familiariter cum illo colloqui possit.

l Ad solium - - Andria dignum,] i. e. *Rogerus* Andriæ Comes dignus quidem esset, qui regno præficiatur, verum cum vita moresque ejus repugnent, rejiciamus & hunc.

m æra Ducum spargat] Qui pecunias priorum Regum Ducumque Siciliæ, magnâ industriâ collectas, liberalitate suâ profundat: ita enim Poëtæ inprimis omnem pecuniam *æs* appellauerunt. Horat. l. 1. ep. 6. eget *æris* Cappadocum Rex. Ter. in Phorm. a. 3. sc. 2. ancillam *ære* emptam suo: Quod inde factum eruditi putant; quoniam apud præfatos Romanos aureæ argentæque monetæ usus non fuerit frequentatus, sed solum *æs* in pretio habitum ferè usque primi belli Punici tempora.

- Quamvis fama sibi, quamvis natura repugnet,
Naturam redimat gratia, crimen honor.
Qui quanto Duce patre superbiat, hic quoque tanto
135 Ex merito matris mitior esse potest *n*:
Non habet ut timeas dubium brevis unda profundum,
Quò vis desertur remige parva ratis *o*:
Talibus almi patris Mathæus adulterat archam,
Et legit ex tacito Præfulis ore fidem.

n Qui quanto - - esse potest:] Qui, quò magis ob patris nobilitatem, ac progenitorum suorum potentiam & claritatem altos spiritus gerere posset, eò etiam magis ob natalium fordes, quippe ex matre, patri matrimonio non juncta, procreatus, animo frangeretur, secundum vetus illud, Degeneres animos timor arguit.

o Non habet - - parva ratis:] Non alium commodè sensum hinc extricare licet nisi hunc, nullum tibi ab homine tam brevis humilisque staturæ, tam invalido, nulliusque consilii, pertimescendum est periculum, facile enim te Rectore Auctoreque se impelli patietur, quocunque volueris: Ipse etiam *Ebulo* ad hunc sensum quasi manu ducit, qui passim *Tancredum*, ut *Nanum*, monströseque ob corporis parvitatem & deformitatem, figuræ nobis sistit.

EPISTO-

EPISTOLA ad TANCREDUM.

140 **P**Rotinus accepta Bigamus *p* notat ista papiro,
Hæc in nocturnis verba fuere notis.
Hanc tibi Mathæus mitto Tancrede salutem,
Quam citò ni venias, qui ferat alter erit;
Rumpe moras *q*, venias, comitatus utrâque
145 Prole *r*, recepturus regia sceptrâ veni.
Rumpe moras, postpone fidem, dimitte maritam
Ipse tibi scribo, qui tibi regna dabo.
Per me regnabis, per me tibi regna dabuntur,
Fac citò quòd venias, nam mora sæpè nocet.

Inceptis

p Bigamus] *Mattheum* Cancellarium intelligit, qui ut glossa codicis nostri ad hunc versum infra occurrentem, *Bigamum non decet ara Dei*, adnotat, *Mattheus Cancellarius Bigamus dicitur, quia duos uxores simul habuit.*

q Rumpe moras - - regia sceptrâ veni.] Ovidiana illa L. 7. Met. v. 583. in eundem sensum, sed longè pleniora & venustiora.

Tu modò *rumpe moras*, portasque intrare patentes
Adpropera, sic fata jubeant, namque urbe receptus
Rex eris & sceptrò tutus potièrè perenni.

r utraque Prole:] *Rogério & Wilermo*, quos ex *Sibilia*, Richardi Comitis Cerræ sore, natos, Siciliæ Reges vivus adhuc Tancredus Panormi creari jussit, sed Rogério sine liberis ante patrem mortuo, *Wilermum* solum sibi superstitem habuit. *Pyrrhus Rochus.*

150 Inceptis desiste tuis, irascimur illis,
Nam sicut debes non sapienter agis.
Cui facis heredi regnum jurare, vel urbes,
Quem legis hæredem, cui tua Regna paras?
Absenti Domino *s* magnas inducitis urbes,
155 Ut jurent, aliis das quod habere potes.
Nec te, si qua fides, nec te perjurâ tardent *t*,
Gloria regnandi cuncta licere facit. *u*
Andronicus si fortè suo juravit Alexi
Ipse cruentato sceptrâ Nepote tulit. *x*
160 Hæredem regni, fidei maculatæ pudorem,
Non puduit profugum sub Manuele senem.
Unum natorum si fas foret, atque liceret,
Debueras duræ subdere sponte neci.
Ipse ego triste pedes quotiens sinthoma perurit,
Non hominum dubito sanguinis esse reus.

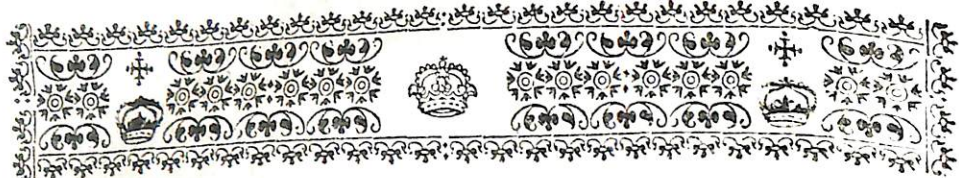
s Absenti Domino] Ad invidiam *Henrico* Regi apud suos excitandam, *Domini* eum nuncupat, notum enim quanto odio Romani inprimis *Domini* nomen prosequuti fuerint, adeò ut *Augustus & Tiberius* illud constanter recusaverint, & demum *Caligula & Domitianus* magnò suò cum opprobriò se hoc nomine publicè privatimque compelli jusserint.

t Nec te - - tardent,] Videtur, *Mattheum* Cancellarium sollicitum esse, ne fortè *Tancredus* ob fidem, jurejurandò *Wilermo* Regi, de *Henrici & Constantiæ* successione, obstrictam, suas tam amplas pollicitationes aversetur, & pietatem atque obsequium opulentissimo regno anteponat.

u Gloria regnandi - - facit.] Desumptum hoc est ex notissimis versibus *Euripidis* in *Phoen.* v. 527. quos *Julius Cæsar* teste *Cicerone* l. 3. de Off. c. 21. & *Suetonio* in ejus vita c. 30. frequenter in ore habuisse dicitur,

Nam si violandum est jus, regnandi gratia
Violandum est, aliis rebus pietatem colas.

x Andronicus - - Nepote tulit,] *Alexius Comnenus* II. anno 1181. patre *Manuele Comneno* mortuo, Græcorum suscepit imperium, quod cum per tres solum annos tenuisset, scelere *Andronici* patruelis atque tutoris sui illud simul cum vita anno ætatis decimo quinto amisit. vid. *Nicetas* in *Alexii* hujus vita, & *Guil. Tyrius* l. 22. c. 11. & seq.

SPURIOSA UNCTIO REGIS.

NEc mora perlectis quæ miserat ille figuris;
 Consuluit mentis triste cubile suæ.
 Stare pudet, properare timet, cor fluctuat intus,
 Ut puer ascensum territus optat equi.
 170 Et timet, & gaudet, luit & ludit, modò fursum
 Aspirat, modò se colligit inque manus.
 Corporis exigui memori sub mente pudorem
 Colligit, & quatitur sicut Arudo Comes.
 Tandem Siciliam gemina cum prole petentis
 175 Opprobrium patris natus uterque tegit.
 Fabariæ cum prole Comes descendit y avita,
 Illinc à multis plurima doctus abit.
 Primo mane subit, vestem ferruginis instar
 Induit, hic habitus signa doloris habet.

Heu,

y Fabaria . . descendit] *Tancredus* Leccii Comes cum filiis suis ex Italia in Siciliam trajiciens, hic primum appulit. Hujus portus, qui olim erat in *Territorio* urbis *Panormi* mentionem facit auctor *Anonymus* in *Chron. Siciliae* apud *Burmamum* in *Thef. Ital.* Vol. 5. p. 75. his verbis: *Succenderunt turres, vineas, & jardinia, sita in territorio Panormi, videlicet in Contratis* (gallica vox, *Contrée*, uti & *jardinia, jardins*) *Cassariorum, Fabariae* &c. Hanc *Fazelus* in descriptione *Vallis Mazarae*, & oppidorum ejus *Favaram* vocasse videtur. in *Thef. Burm.* Vol. 4. p. 262.

Quando tancredus usurpavit sibi Regni coronam.

N. 3.

sunt filii tancredi.

Triumphus Spuri Regis.

- 180 Heu, heu quanta die perjuria fecit in illa,
 Quâ Comes infelix unctus & in urbe fuit.
 O nova pompa doli species nova fraudis iniquæ,
 Non dubitas Nano tradere regna tuo. ^a
 Ecce vetus monstrum naturæ crimen abortum,
 185 Ecce coronatur simia, turpis homo.
 Huc ades Allecto, tristis proclamet Herynnis,
 Exclament Satyri, semivir ecce venit.
 Ne cadat opprobrium, Lachesis sua fila moretur,
 Ludibrium mundi perpetuate dies.
 190 Quam benè conveniunt redimito cymbala Mimo,
 Ne quemquam lateat, ærea plectra sonant.
 Et quibus auditum fors aut natura negavit,
 Ut videant, alto simia fertur equo.
 Altera mellifluens Paradisus dulce Panormum,
 195 Quam malè compensas damna priora tibi.

Quam

^z Comes - - unctus] Hoc factum est sub finem anni 1189. in urbe *Palermo*, cum, ut supradictum est, factione potissimum *Matthæi* Cancellarii, tum etiam, quod *Sicilia*, post mortem *Wilelmi* Boni, à Sarazenis, qui in spem melioris fortunæ ejus obitu erecti fuerunt, miserè vexabatur, adeo ut inter has angustias constituti (*Siculi*) *Tancredum* Rogerii Regis ex pellice prodatum, tumultuantibusque paucis Regem declararent. Erat *Tancredus* tantæ socordia, ut eum *Guilelmus* Rex ex Rogerio Rege genitum negaret: *Diadema* tamen Regium *Panormi* suscepit: uti narrat *Fazelus* l. 7. c. 6. de Rebus Siculis.

^a Nano - - tuo.] Mirum unde hæc hauserit *Ebulo*, qui ubique deformitatem vultus, ac brevitatem corporis portentosam *Tancredo* exprobrat, saltem apud reliquos scriptores nullum hujus rei vestigium mihi deprehendere licuit: dicendum ergo, aut auctorem nostrum, ut *Tancredi* æqualem, hujus ætate vixisse, ei que de facie fuisse cognitum, aut quod mallet, hæc efficta fuisse, ad majorem invidiam & ipsi *Tancredo*, cæterisque, qui partes ejus sequuti fuerunt, concitandam, si lectoribus suis persuasisset, *Siculos*, hominem, aspectu foedum, & quasi abortientis naturæ infaustum foetum, Regem creasse: Odium enim suum erga *Tancredinos*, & studium erga *Henricum*, quò illi adblanditur, ubivis prodit.

Quam malè Scariothis redimit tua festa Mathæus
Qui titulos cautâ polluit arte tuos.
Pro Jove semivirum, magno pro Cæsare Nanum
Suscipis in sceptrum.

200 Debit illa dies multa pice nigrior esse,
Qua miser adscendit, qua ruiturus erat.
Illa dies pereat, nec commemoretur in anno,
In qua Tancredus regia sceptrâ tulit.
Illa dies pereat, semper noctescat Abyssus,
205 In qua Tancredus præredimitus abit.
O nimis infelix memorabilis unctio Regni
Unxit abortivum quæ manus ausa virum.
Embrion infelix, & detestabile monstrum,
Quam magis alta petis, tam graviora lues.

210 Corpore te geminas brevis athome semper in uno,
Nam puer à tergo vivis ab ore senex. *b*
Hoc ego dum dubia meditarer mente profundum,
Quæ res naturæ dimidiaffet opus.
Egregius Doctor, & vir pietatis amicus
215 Explicuit causas talibus Urso michi. *c*
Ut puer incipiat, opus est, ut uterque refudet,
Ex quo perfectus nascitur orbe puer.
Non in Tancredo sementat uterque parentum,
Et si sementent, non bene conveniunt.
220 Dux alter de stirpe Ducum, de stemmate Regum,
Altera de media stirpe creata fuit.

b Corpore te - - ore senex.] In margine codicis adlevit quidam, Tancredus facie senex, staturâ puellus.

c Egregius Doctor, - - Urso michi.] Et hic in margine legitur: Quod abortivum ei fuerit corpus Magister Urso abortientem ovem ducit in exemplum.

Natura

fortuna tãcãdi

tãcred' facie senex statura puellus

Querētī tã causam & m̃dicatate corpis tancredi. qđ abortivum fuerit ei corp' mag' urso abortientē
(quē ducit ī exēplū.

mag' tancredi.

h' urso abortivo stupet.

h' ostēdit tancredulū.

- Naturam natura fugit, fornacis aborret
 Gemma luem, nec humus nobilitate coit.
 Evomit humorem tam vilis texta virilem,
 225 Concipitur solo femine matris homo.
 Quantum materies potuit pauperrima matris
 Contulit, & modicum materiavit opus.
 Hunc habuisse patrem credamus nomine non re,
 Rem trahit à matre dimidiatus homo.
 230 Qui purgata solo bene culto femina mandant,
 In lolium versos sæpe quærentur agros.
 Sæpius infelix conceptum vacca juvencum
 Monstriferumque pecus mollis abortit ovis.
 Ridiculum natura tuum res simia turpis
 235 Regnat abortivi corporis instar homo.
 Qua ratione sibi sacra convenit unctio regni,
 Quem negat hæredem non bene nupta parens.
 Quæ vis, quæ probitas potuit, quæ fama, quis ensis
 Majestativum promeruisse decus.
 240 Non sua semper amans, quotiens qui nil dedit illi,
 Seu dedit & petiit, non minus hostis erat.
 Moribus & vitæ pauper, nec fama repugnat,
 Et modicas vires, & breve corpus habet.
 Ingenii vitemus opes, & retia mentis,
 245 In quibus egregios scimus obisse viros.
 Cum foret ille tuus falsò Comes Andria captus d,
 Condoluit magnis rebus obesse fidem,

Quem

d Cum foret Comes - - captus,] Est hic Rogerius Andria Comes, cujus liberalitatem jam supra, & etiam paulò infra laudaverat. Hunc, inquam, Richardus Acerrarium Comes, cujus sororem Tancredus in matrimonio habuerat, Asculi obsidione clausit, & cum de expugnando oppido desperaret, ad pessimas artes, dolum

Quem perjura fides, quem pacis foedus iniquæ
Fallit, & obscuro carcere clausus obit.
250 Quam malè credis aquæ trepidantia vela quietæ,
Quas hodiè Zephyrus, cras aget Eurus aquas.
Heu ubi tanta jacet saturatæ copia mensæ,
Quæ numeri nullâ lege coacta fuit.
Heu ubi tanta jacet maturi forma gigantis
255 Justitiæ rector.
Prodigus in dando vix vix retributa recepit,
Prævenit meritum semper aperta manus.
Hunc aliosque viros fallax intoxicat anguis e,
In quibus apparet Cæsaris esse fides.

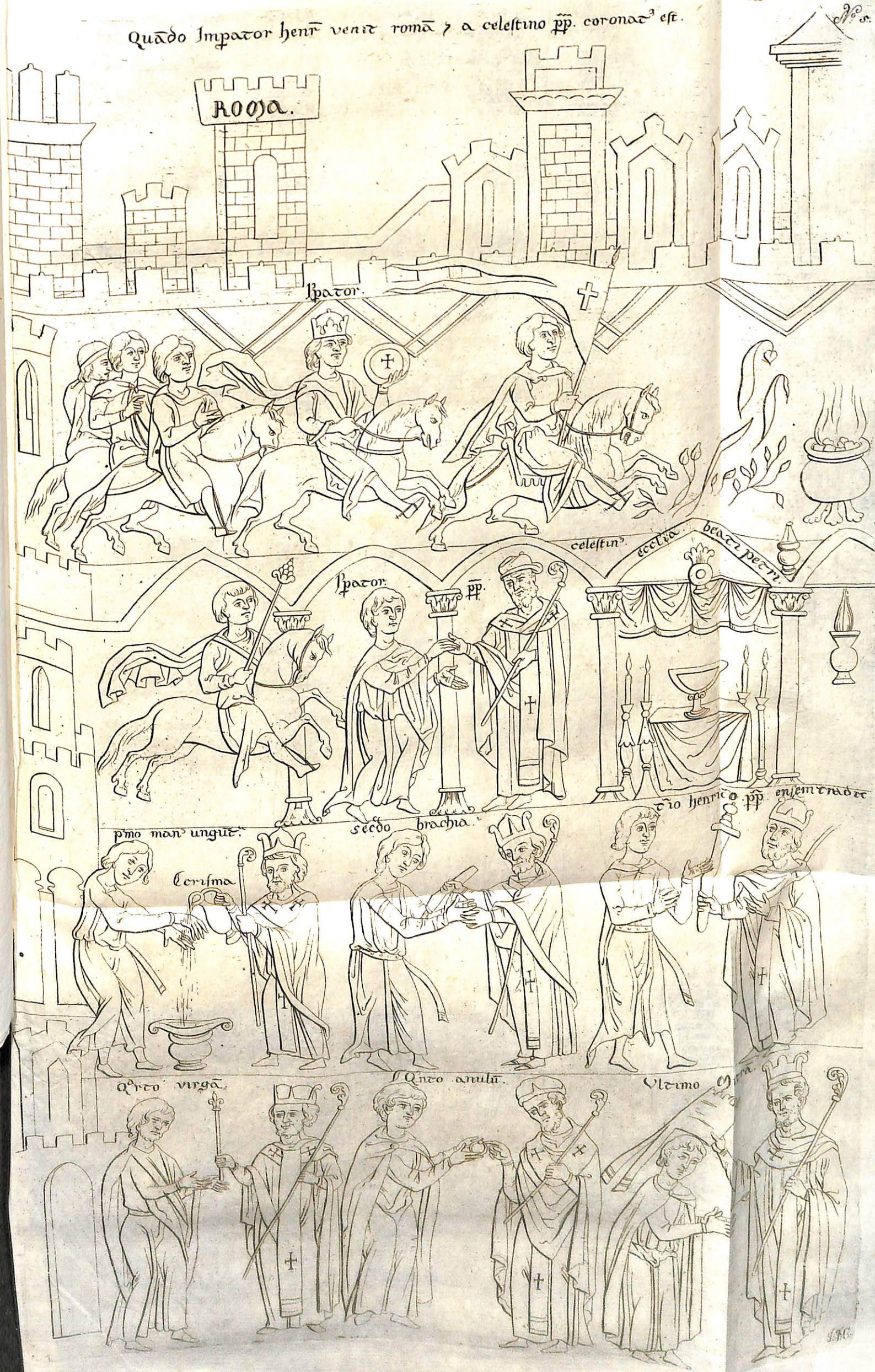
dolum scilicet ac perfidiam, animum convertit, nam Rogerium ad colloquium extra urbem, quasi de componendo bello agere cum illo vellet, invitavit: Verum Richardus eum, cum nihil doli subesse crederet, constitutis insidiis, cepit, & nefarium in modum interfici jussit. *Richardus de S. Germ. p. 547. 548.*

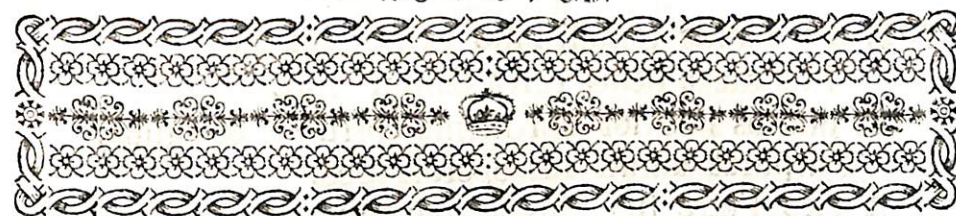
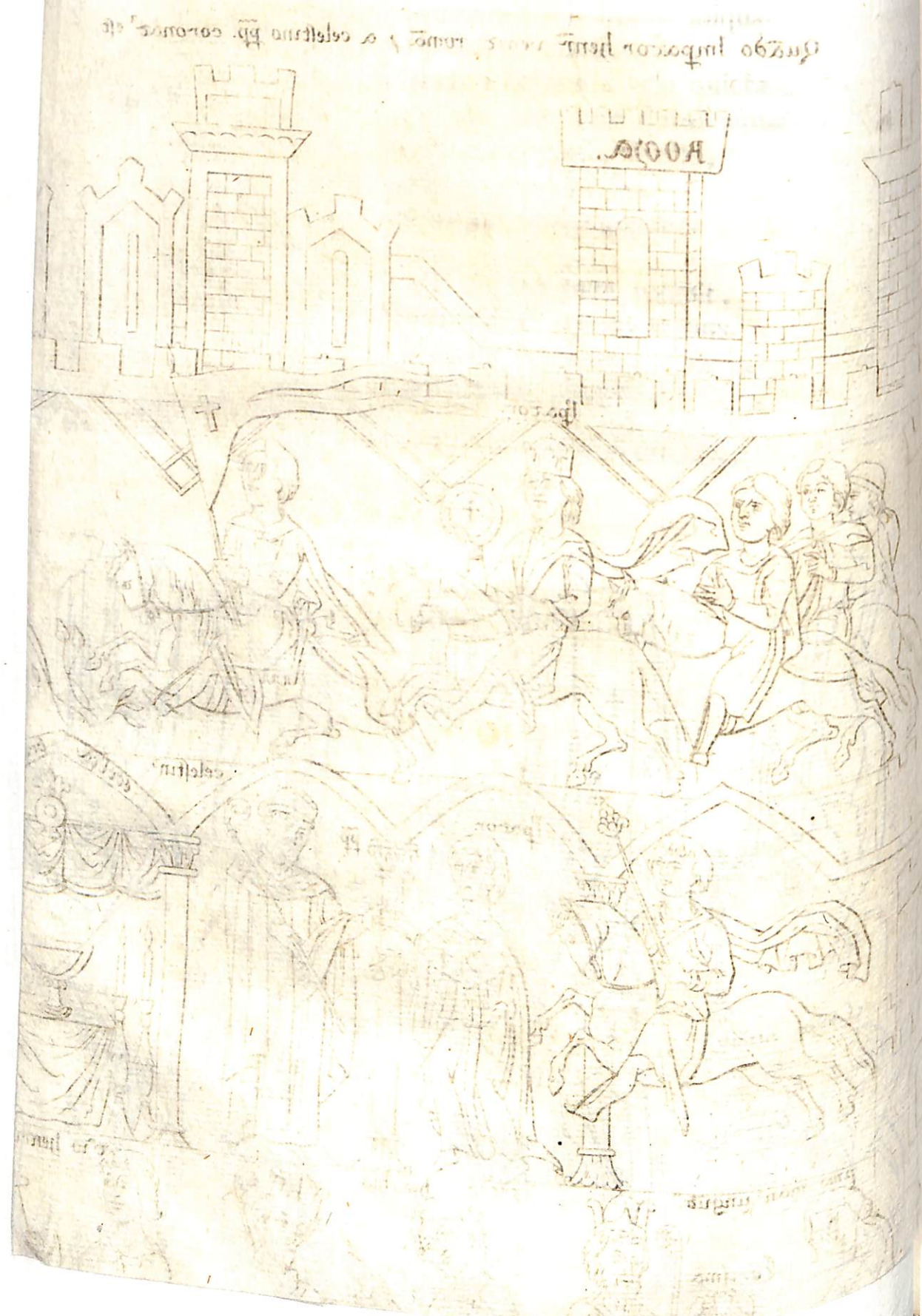
e Hunc - - intoxicat &c.] Propriè hæc esse intelligenda arbitror, ut sensus sit: Richardum Acerrarum Comitem, Tancredi adfinem, plures alios præter Rogerium Andriæ Comitem, veneno sustulisse, illos præcipuè, quos sciebat egregiâ esse in Cæsarem fide: Intoxicat autem est vox barbara, quam Glossator du Freme omisit, occurrit tamen apud eum Toxicator, Venenarius.

IMPE

Quando Impator henr venit româ & a celestino pp. coronat³ est.

IMPERIALIS UNCTIO.

- 260 **S**erta recepturus cū Cæsar venit in urbem,
 Exultat pompis inclita Roma novis.
 Ad Petri devenit eques venerabile templum,
 Quo pater Antistes f prædimitus erat.
 Balsama, thus, aloë, myristica, cinnama, nardus,
 265 Regibus assuetus ambra modestus odor.
 Per vicos, per tecta fragrant, redolentque per urbem,
 Thuris aromatici spirat ubique Rogus.
 Vestit odora viam mirthus sociata Diathis
 Luxuriant croceis lilia juncta rosis. g

Prima

f *Quo pater Antistes*] Fuerat is *Cælestinus* III. qui paulò ante, Clemente III. mortuo, anno 1191. ad summum Pontificatum evectus fuit: Chron. Fossæ Novæ p. 72. Rex *Henricus* cum conjuge sua *Constantia* in Ecclesia Beati Petri à Cælestino Papa Imperialem coronam acceperunt 3. Kal. Maji anni 1191. Rich. de S. Germ. p. 548. *Otto* de S. Blasio c. 33.

g *Balsama . . juncta rosis.*] Inter gratulationes, variosque adulandi modos, quibus veteres Romani Imperatores suos publicè prosequi voluerunt, etiam hic haud contemnendus fuit, quòd inter faustas populi acclamationes, quibus advenientes vel transeuntes rerum Dominos concelebrarunt, viæ publicæ per quas incedebant, floribus odoriferis conspersæ fuerint: atque hæc ἀνθίων βαλάνι, florumque sparsiones, passim in honorem Cæsarum apud *Herodianum* factæ leguntur: Sic Alexandrini, cū *Cæsar* eorum urbem ingressus esset, omnes urbis vias pretiosissimorum aromatum suffimentis replebant, Cæsaremque fragrantium florum sparsione

- 270 Prima domus templi bisso vestitur & ostro,
Stellificat tædis cerea flamma suis.
At domus interior ubi mensa corruscat & agnus,
Purpurat aurato res operosa loco.
A vice Petre tua pius introducit heros,
275 Inclitus altaris sistitur ante gradus.
Primo Papa manus sacrat ambas crismate sacro,
Ut testamentum victor utrumque gerat.
Brachia sanctificans, scapulas & pectus inungens
In Christum Domini Te Deus unxit, ait.
280 Post hæc imperii correptum tradidit enssem,
Quem Petrus abscissa jussus ab aure tulit.
Ensis utrimque potens, templi defensor & orbis,
Hinc regit Ecclesiam, corrigit inde solum.
Jura potestatis, pondus pietatis & æqui,
285 Signat in augusta tradita virga manu.
Annulus Ecclesiæ, regnorum nobilis arra
Offertur digitis Octaviane tuis.
Quam geris auratæ Cæsar diadema thiaræ
Signat te aplicas *h* participare vices.
290 Post hæc cantatis ad castra revertitur ymnis,
Mandat in Apuliam *i* quisque quod ire paret.

sparsione honorabant: Qui honos uti à cultu Deorum sacro ad civilem Cæsarum translatus, & tantum hominibus, quos Deorum instar venerabantur, in veteri Roma præstitus est, ita admiratione dignum judico, recentiores Romanos, præeunte Pontifice Christiano, Germanicum Principem, tanquam præsentem divum, honoribus ferè divinis ornavisse.

h Signat te aplicas] In margine codicis legitur, *Apulicas*.

i Mandat in Apuliam] Coronatione solemnem in modum peractâ, Henricus Apuliam cum exercitu ingressus est, quam Tancredini tum tenebant, licetque Cælestinus eum minis ac pollicitationibus detertere conaretur, ut ab incepto suo desisteret, quòd Tancredus *Investituram* hujus provinciæ à *Clemente* accepisset, nihil tamen profecit, nam Henricus non solum dicto Pontificis obediens non fuit, sed etiam validissimas arces cum copiis suis oppugnavit, multasque earum cepit. *Richardus de S. Germ.*

REGNI

REGNI LEGATIO.

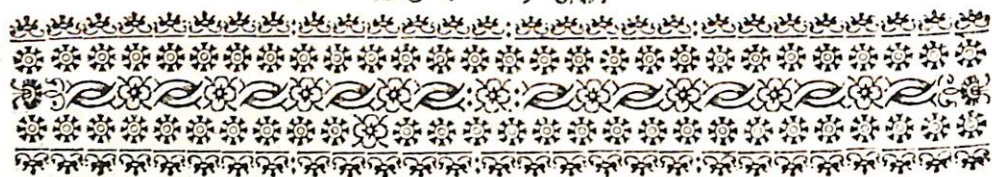
- S**uscipit interea Legatos scripta ferentes,
Quos Proceres regni, quos docuere Duces.
Primus magnanimus scripsit Comes ille Rogerus,
295 Scripserat infelix semivir ipse & Comes.
Scripsit Confanus patrio Comes ore venustus,
Scripsit Molisius inclitus ille Comes. *l*
Scripsit Tricarici Comes, & Comes ille Gravini,
Scripsit cum triplici prole Philippus idem.
300 Et gemini fratres magni scripsere Lupini,
Scripsit & Antistes, hoc Capuanus idem.
Scripsit & Antistes Dominorum gemma Panormi,
Scripserat & Præsul Bartholomæus idem.
Scripsit cum multis pius Archi-Levita Salerni,
305 Cujus pura fides purior igne manet.

k semivir ipse] Tancredum puta, de cujus litteris, ad Henricum datis, altum est apud scriptores silentium.

l Molisius - - Comes.] De hujus aliorumque Comitum forti fidelique operâ, quam Henrico, quamdiu in Italia versatus est, præstiterunt, vid. *Rich. de S. Germ.* p. 549.

D

PRIMUS

PRIMUS
IMPERATORIS INGRESSUS
in
REGNUM SICILIÆ.

EN movet imperium mundi fortissimus hæres
Et venit armata nobilitate Ducum.
Non patitur falsò laniari Principe regnum,
Quod sibi per patrios jura dedere gradus.
310 Hoc Avus, hoc Proavus quandoque dedere tributis,
Quæ Pater à Siculis Regibus ipse tulit.
Si numerare velis genitos à Cæsare magno,
In medio Carolus fulminat orbe tuus.
Nec minor est Fredericus eò, qui duxit ab illo
315 Et genus & sceptrum nomen & esse tuum.
Cuncta sibi quæcunque vides servire coegit,
Vicit in hoc Carolos fortior hasta suos.
Quantum laudis habet mundus, quantumve triumphi,
Fama minus titulis asserit esse suis.
320 In modicum reputans tandem pro viribus orbem
In Domino voluit spe meliore frui.
Alter in hoc Moyses aliam populosus Ægyptum
Deserit, ut redimat regna domumque Dei.

Jam

Jam sua vota videns inter sua gaudia Christo,
325 Migrat, & æternis militat albus equis.
Plena potestatis fastidit imago triumphos,
Est satis ex omni parte videre suum.
Ex hoc, ex aliis verus dinosceris hæres,
Nam tua Pipinis gloria major erit.
330 Augustos imitare tuos, defende tuum jus,
Conjugis & magni jura tuere patris.
Tam tua quam foceri limes conterminet unus,
Nam jus Consortis in tua jura cadit.

D 2

Castra

335 **C**astra movens Cæsar montis volat arva Casini *m*,
In quo Rosfridus cura fidelis erat.
Cum grege, cum populo, fecit quod debuit Abbas,
Sola refrenavit Cæsar's arma fides.

Quando capta est per vim Rocca d' Archis.

340 **S**ubditur imperio Notani gloria castris,
Quo Dux à misero Rege Burellus erat. *n*
Exemplum cujus quamplurima castra sequuntur,
Archis enim Princeps nomen & esse gerit.

Quando

m montis - - Casini,] Hujus Monasterii Abbas erat *Rosfridus*, qui ingenti metu perculsus, & tunc morbo vehementiore decumbens, se cum suis Cæsari dedit, nam ipse Tancredo haud occultè studebat: quem, cum Henricus parum ei fideret, secum in Germaniam postea abduxit. *Richardus de S. Germ. ib.*

n Dux - - Burellus erat.] *Matthæus Burellus* castro *Rocce Arcis* à Tancredo cum præsidio fuerat præpositus, sed cum diu multa obsidionis mala tollerasset, de omni subsidio desperans, arcem hosti tradidit.

Quando Capuanus Antistes gaudens Augustum recepit.

345 **I**N Capuane Pater o nec te consulta morentur,
Armos quadrupedis calcar utrumque cavet.
Quem tua spectabant suspiria, vota petebant,
Ecce venit Dominus, quem tua vota petunt.

Asigna populos, aquilis victricibus orna
Moenia, quod doleas ne furor ensis agat.
350 Postpositura fidem tua gens, sanctissime Præsul,
Suscipit ancipiti corde salutis opem.

o Capuane Pater] *Godefridus Monachus* p. 259. centum sexaginta loca, plerumque munita, & inter hæc *Capuam* memorat, quæ in potestatem Cæsaris venerunt; sed *Capuam* paulo post Cæsariani relinquere coacti fuerunt; nam *Richardus Acerrarum Comes*, Tancredi fortissimus propugnator, Capuæ Arcem acriter oppugnans, post aliquot dies eam recuperavit, qui *Muscancervellum*, à Cæsare cum militaribus copiis ibi relictum, dimisit incolumem. *Rich. de S. Germ. ib.*

URBS NEAPOLIS OBSESSA RESISTIT.

UT mare spumescit subito, nubescit ut aër,
Obsidet ut quercum multa columba brevem.
Sic tua Parthenope p confinia Cæsar obumbrat,
355 Et nisi pugnant munera victa fores.
Jussit ut à dextris Cæsar tentoria figi,
Circuit in celeri mœnia cellus equo.
Sat præmunitam gaudens circumspicit urbem,
Mœnibus & vallo, turribus atque viris.
360 Machina construitur, cellis se mœnibus æquans,
Porrigit ad lapides brachia longa graves.
Ex hac Colonii pugnant q, hac parte Boemi,
Hac Dux Spoleti mœnia temptat eques.

p *Parthenope*] Hoc est nomen antiquissimum urbis *Neapolis*, cui *Cumani*, à quibus condita est, quod credidissent *Parthenopen* Sirenem ibi sepultam fuisse, hoc nomen dederunt. Henricus Cæsar urbem *Neapolim* arctissimâ obsidione clausit, eamque terra marique oppugnavit, verum *Richardus* Tancredi adfinis, qui urbem cum præfidiariis militibus strenuè defenderat, Cæsar's conatibus tantoperè resistebat, ut coactus fuerit, infectis rebus, obsidionem solvere, cum insuper pleræque ejus copiarum pestilenti lue fuerint extinctæ. *Rich. de S. Germ.* p. 549. *Otto de S. Bli.* sio c. 37.

q *Colonii pugnant,*] Ipse *Archiepiscopus Colonienfis* cum electa manu militum Cæsar's castra sequutus est, & in obsidione Neapolitana morbo correptus, obiit: cujus mortui corpus Cæsar *Coloniâ* deportari curavit.

Ex hac turma virum, plenis fuccincta pharetris,
365 Pugnat, & hac equitum plurima tela micant.
Hic notat in muro sinuato cominus arcu,
Mussantem cupidum bella videre r virum.
Hic alium fantem, convicia plura minantem
Colligit, & medio corrigit ore minas.
370 Unus erat, qui saxa suos jactabat in hostes,
Vocibus insultans talia verba dabat.
Jam sine Cæsarie vel jam sine Cæsare facti,
Vix alacer de tot milibus s unus erit.
Noster si qua potest Augustus in ore leonis t
375 Augustum vestrum tondet & ejus oves.
Hunc aliquis fantem balistæ cornua flectens
Percutit, & summa lapsus ab arce ruit.

r *bella videre*] Intelligit autem prælia atque certamina, quæ Cæsariani ad portas & mœnia urbis contra Tancredinos, de muris ac turribus dimicantes, ciebant: & sic sæpè elegantiores auctores *bellum* pro *prælio* posuere. *Sall. B. Cat.* c. 9. qui tardius revocati *bellò* excefferant, i. e. *prælio*. *Livius* l. 8. c. 10. præcipua laus ejus *belli* penes Consules fuit.

s *de tot milibus*] Ita in Codice scriptum est non *millibus*, & sic in omnibus veteribus auctorum Codicibus manu exaratis, quos Bibliotheca publica *Bernæ* servat, hæc vox cum simplici l scribitur, quæ quidem recta atque genuina scriptura videtur, si enim *miles*, *militia* dicitur, non *milles*, *millitia*, cur *mille* cum duplici // scribendum foret, cum *miles* haud dubiè à *mile* denominatus sit, quod *Romæ* // scribendum foret, cum *miles* haud dubiè à *mile* denominatus sit, unde qui in muli temporibus quæque tribus mile homines conferret in Legionem, unde qui inter hos erat, dicebatur *Miles* quasi *milesimus*, seu unus ex illis *Mile*: doctè hæc docente *Perizonio* ad Sanct. Minerv. l. 4. c. 16. p. 837.

t *in ore leonis*] Lege *more Leonis*.

COMI-

COMITIS PERCUSSIO, ET SALERNI

EXAUDITA PETITIO.

Cum Comes egregius *u* Tancredi gloria spesque,
Cæsaris invicti cernere castra velit.
380 Se tegit electis, & mœnia scandit in armis,
Illudensque viris ars quibus arcus erat,
Quem quis percipiens liceum *x* plicat auribus *y* arcum,
Lapsa-

u Cum Comes egregius] *Richardum Acerrarium* Comitem intelligit: Si verò author existimaret, Comitem hoc sagittæ ictu exanimatum fuisse, & sibi ipsi non constaret, cum infra rursus ejus mentionem faciat, & tabulæ adpictæ contradiceret, quæ *Richardum* utramque genam transossam sistit, cum inscriptione, quando *Riccardus Acerrarium Comes percussus* est, ipsumque Medicum manum sagittæ, ut eam extrahat, admoventem: Ex vulnere ergo illo recreatus convaluit.

x liceum arcum,] Lycias pharetras, lyciosque arcus apud veteres famâ celebratos fuisse constat, haud dubiè cum ob singularem sagittandi artem, quâ gens illa præstabat, tum & ob egregiam, artificiosam, commodamque eorum formam. Virgil. l. 7. Æn. v. 814.

ut Regis ostro
Velet honos læves humeros, ut fibula crinem
Auro internectat, lyciam ut gerat ipsa pharetram.

Inde

Lapsaque per medias arsit arundo *z* genas.
Ut fragor antiquæ nemus Ilicis *a* implet & auras,
385 Turbine quæ rapido vulsa vel icta ruit.
Sic à strage tua Comes omnis murmurat ætas,
Et Rex ille tuus de breve fit brevior.
At miser Antistes Comitibus succingitur ense,
Polluit oblitâ religione manus.
390 Pars rate tuta vagans lunatos explicat arcus,
Per mare quos sequitur nante Boëmus equo. *b*

Suppli-

Inde etiam in militia, qui cæteros bellicâ gloriâ anteire volebant, lyciis arcibus utebantur: *Herodotus* l. 7. c. 77. infinitum illum populorum numerum enarrans, qui cum Xerxe in Græciam descenderant, de *Milyis* ait, hastas breves gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli *Lycios arcus*.

y plicat auribus] Pro *applicat*, voce simplici pro composita, ex more præcipuè Poëtarum, usus est, Virg. l. 8. Æn. v. 75. Communemque vocare Deum: pro *invocate*. idemque *tueri* pro *intueri*, *ponere* pro *deponere* &c.

z Lapsaque - - arundo] Et hic vestigia priscorum poëtarum premit, ad indicandum celerrimum sagittæ volatum quâ Comes percussus fuit.

a Ut fragor - - Ilicis] Elegantissimâ hâc similitudine, quæ ab arbore prostrata petitur, etiam usus est *Quintus Smyrni*. Poëta recentior licet, cum plurimis tamen veterum de suavitate certans l. 1. v. 247. & seq.

Ἡδ' ἔπεσεν, ἥντ' ἐν ὄρεσσι
δρυστοίμοι τέμνυσιν ὑπεύροχον ἥδ' ἀλυσσινόν
βοῆζον ὁμῶς καὶ δάπον ἐρεπτομένη προΐησιν:
ὡς ἢ ἀνοιμώεσσιν πέτραι.

i. e. Quæ procubuit - - quam in monte eminentem cadunt lignatores, atque horificum strepitum & fragorem procumbens edit: Sic illa cum gemitu cadit.

b Pars rate - - nante - - equo.] Quod hic author memorat de Boëmis, Tancredinos, de navibus dimicantes, equis per mare persequentibus, contrariò plane more, & quasi non sine miraculo accidit, cum *Helvetii Carolum Audacem* Burgundiæ Ducem ad Moratum cum omni exercitu fudissent, plurimi equites peditesque, quò iram instantium hostium effugerent, in adjacentem urbi lacum sese præci-

E

SUPplicat interea preciosæ nuntius urbis,
Exponens juvenum pectora, vota senum,
Corda puellarum, mentes & gaudia matrum,
395 Et quicquid voti mens puerilis habet.
Sic ait Archoticon *c* veniens tua nobilis uxor,
Sublimis fideat patris in urbe fui.
Hic victor *d* fera bella geras, tua nupta Salerni
Gaudeat, & dubiam fervet in urbe fidem.
400 Nam si bella placent, non defunt prælia longè,
Hen turris major bella diurna movet.
Est prope non longe Jusonis inutile castrum *e*,
In quo furtivi militis arma latent.

Est

præcipes dederunt, in quo omnes, præter Equitem cataphractum, submersi perierunt, is enim lacum, cujus latitudo dimidiæ horæ spatiò finitur, cum equo tranavit, & in adversam ripam integer & incolumis evasit. Stumpf. Chron. l. 8. c. 18.

c Sic - - Archoticon] Cum Henricus Neapolin obsideret, Salernitanorum Legatus eum accessit, supplexque ab eo petiit, ut Augustam pateretur, Imperii sui sedem Salerni figere. Quis verò ille Archoticon? D. du Cange in Glossario suo dicit, Græculos posteriores Archonticon vocasse ordinem optimatum, sive amicos Principis, qui ei semper in consilio adessent, ut ergo hic Archoticon sive potius Archonticon, unus ex horum cœtu esset: quod etiam hic locum habere potest, quòd illo tempore Græculi passim Italiam, sed imprimis inferiores illius partes, oram maritimam, atque Siciliam incolerent.

d Hic victor &c.] Precatur, ut Neapolin sub suam potestatem redigat, uxor verò ejus Salerni almâ pace fruatur: sed falsus fuit legatus, utròque enim votò excidit Cæsar, nam neque Neapolin occupare valuit, neque Constantia, ob dubiam Salernitanorum fidem, vel potius perfidiam diu ibi tuta permansit.

e Jusonis - - castrum,] Quale castrum intelligat, non liquidò constat, cum Geographia mediorum temporum nondum in tantam lucem sit producta, in quantam vetus illa, nec etiam facillè produci queat, ob idoneorum monumentorum inopiam: præterea cum Barbari diversarum gentium Italiam præcipuè invasisent, tota illius terræ facies cum nominibus prioribus immutata est, dum urbes castellaque

Est prope dulce solum, nobis satis utile semper
405 Ebolus *f*, aspirans quod petit urbis *g* honor.
Est prope Campaniæ castrum, specus inò latronum,
Quod gravat Eboleam sæpe latenter humum.
Hæc ubi Legatus fert coram Principe mundi,
Magnanimus Princeps quod petis, inquit, erit.
410 Protinus almpater Capuanæ sedulus urbis,
Suscipit à Domino talia jussa suo.
I bone namque pater, mentis pars maxima nostræ,
Facturus semper quod mea nupta velit.
Hæc ubi Legatus notat impetrata Salerni,
415 Solempnem peragunt gaudia plena diem.
Exiit edictum Dominam cras esse futuram,
Cujus in adventum se sibi quisque parat.

laque vetera exsciderunt, nova extruxerunt, aut illis, quibus pepercerunt, barbara nomina imposuerunt. Falco Beneventanus in Chron. ad annum 1128. memorat Honorium Pontificem cum Beneventanis civibus, Robertoque Principe Capuanò, castellum Turris Palatii, quod esset Ugonis obsedisse, tandemque expugnasse: Idem fortè hic castrum intelligendum est, adeò ut, quod primum à Domino illius castri Hugonis, postea Jusonis vocaretur.

f dulce solum - - Ebolus,] Chronicon Amalphitanum citatum Henr. Baccio in descriptione Principatus Citra, meminit hujus civitatis ad annum Christi 339. his verbis: Romani dimissa Melpi ad provinciam Principatus perveperunt usque EBOLUM PROPE SALERNUM. nomen à fertili solo, eodem auctore teste, nactum fuisse putatur, Græcis enim βῶλον gleba vocatur. Virg. l. 1. Æn. v. 535.

Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebe.

ad cujus loci fertilitatem author alludens, dulce illius solum prædicat; nec alienum fortè esset cogitare, Petrum d'EBULO dulce Solum EBOLUM vocare, quòd patria sua Ebolus esset, eodemque sensu illa verba esse intelligenda, quòd Ovidii l. 3. Trist. el. 8. Patriæ dulce Solum. Constat enim inter omnes illius ætatis hominibus sua propria nomina non fuisse, sed illa plerumque à Natali Solo petita, communia cum pluribus aliis habuisse: nec est, quod quis in eò offendatur, Nostrum Ebulo, non Ebolo in Codice appellari, notum enim est, quòd o & u sæpius inter se confundantur.

g urbis] Salerni.

E 2

IMPE-

IMPERATRIX SALERNUM INGREDITUR.

Sol ubi fidereas amovit craftinus umbras,
Urbs ruit *h*, & Dominæ plaudit Osanna suæ.
420 Trinacriis *i* pars fertur equis, qui flore fruuntur
Oris & ætatis *k*, pars sedet acta rotis.

Ipsa

h *Urbs ruit*,] Propriè hoc verbum & adpositè hic ponitur, eò enim optimi scriptores utuntur, cùm de multitudine incomposita sermo est, quæ catervatim ac effusè ad rem aliquam haud vulgarem & insolitam spectandam adcurrit. Phædrus l. 5. fab. 1.

Ut mos est vulgi, passim & certatim *ruunt*:
Feliciter subclamant.

Ovid. l. 15. Met. v. 729.

Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit.

i *Trinacriis*] i. e. *Siculis*, Sicilia enim, ut pueris notum, à tribus promontoriis, quæ Græci *Ἰνέρα* nominant, *Peloro*, *Pachyno*, & *Lilybæo*, *Trinacria* dicta est.

k *flore* - - *Oris & ætatis*] *Florem* pro adolescentia, & florentissima parte ætatis frequenter scriptores elegantiores usurpant. Ovid. l. 7. Met. v. 215.

Nunc opus est succis, per quos renovata senectus
In *florem* redeat.

Flos enim generosissimus vigor cujusque animantis, & summus rei decor appellatur:

Ipsa puellaris vittis *l* insignis & auro

Occurrit cultu turba superba suo.

Mollis & insolitus gressus *m* fastidit arenam,

425 Tardat arenosum littus & unda pedes.

Cinnama, thus, aloë, nardus, rosa, lilia, mirtus *n*
Inflam-

tur: Or autem sapius ita & hic pro totâ facie sumitur, & Poëta in *Enea* suo *Oris florem* divinè prorsus his expressit l. 1. Æn. v. 593. &c.

- - - namque ipsa decoram
Cæsariem nato genitrix lumenque juventæ
Purpureum, & latos oculis afflarat honores.

l *puellaris vittis*] Puellæ apud Romanos vittis faciem obvelabant, ne vel ipsæ in juvenes liberò lascivòque obtutu, vel hi in illas exardescerent: Inde *Ovidius*, qui sibi pronam semper facilemque Venerem optabat, *vittatas* ejuscemodi, utpote castas, vel saltem castitatem simulantes, longè à se abesse jubet, l. 1. de Rem. Amor. v. 385.

- - - lascivia libera nostra est.
Nil mihi cum *vitta*: Thais in arte mea est.

m *Mollis* - - *gressus*] In puellis commodè ac delicatè incedere, laudi olim ducebatur, inde Ovid. l. 3. de Art. Am. v. 298. puellis præcipit,

Discite femineo corpora ferre gradu:

Est & in incessu pars non temnenda decoris.

Quare *Catullus* Carm. 67. v. 70. *mollem pedem* in sua Diva miratur: id Græci *ἀλγέα* *βαβιν* dixerunt. Eurip. in Med. v. 1164.

ἀλγέων βαβινσα παρθέων ποδῶν.
i. e. Molliter incedens pede albo, ad quem Cat. locum videatur humanissimus *Vulpius*.

n *Cinnama*, - - *mirtus*] Fragrantissima odorameta *Ovidius* l. 10. Met. v. 307. seq. hæc posuit:

- - - Sit dives amomo,

Cinnamaque costumque suum, sudataque ligno

Tura ferat, floresque alios Panchaja tellus.

& Met. l. 15. v. 398. seq. de Phœnice nidum emortuale componente, alia insuper, quæ præter *Panchajam*, sive *Sabeam*, Arabia profert, memorat:

Quo simul ac casias, & nardi lenis aristas,

Quassaque cum fulvâ substravit cinnama, myrrhâ,

Se superimponit, finitque in odoribus ævum.

E 3

Inflamment nares, aëra mutat odor. o
 Tantus odor nares nardinus p inebriat afflans q,
 Quod nova perfundi balsama quisque ferat.
 430 Junonem spectare suam r quis tardat in urbe?
 Cæsaris in laudes Cantica nemo filet.
 Ut modulantur aves foliis in vere renatis,
 Post noctes yemis, post grave tempus aquæ.
 Non aliter verno venienti plauditur ore s,

Testan-

• aëra mutat odor.] Ovidius haud paulò elegantius l. 15. Met. v. 734.
 & odorant aëra fumis.

p Tantus odor - - nardinus.] Unguenti Nardini, quod reliquis omnibus
 palmam præripiat, rationem temperandi Plinius docuit l. 13. c. 1. 2. Hist. Nat.
 Delicatiores Romani, & qui puellis idonei vivere volebant, nardò comam inunge-
 bant. Ovid. l. 3. Art. Am. v. 443.

Nec Coma vos fallat liquidâ nitidissima nardò.

q nares - - inebriat afflans,] Insolitò more odorem nardinum nares in-
 briare dixit, melius Lucretius l. 2. v. 847. Et nardi florum nectar qui navibus
 balat. ut ergò hic balantem Nardum, sic Claud. in Consul. Prob. & Olybr. v. 252.
 spirantia, i. e. redolentia balsama scripsit.

r Junonem - - suam] Quùm supra Cæsarem JOVEM appellavit, rectè
 uxorem ejus Constantiam JUNONEM nunc vocat, Jovis quippe conjugem.

s verno venienti plauditur ore,] Quid cum verno hòc ore agam nescio cum
 incertissimis, quocumque enim id vertam, fœda remanet ἀκυρολογία: sive hunc sen-
 sum inde eliciam, uti tempore, quò

Solvitur acris hiems gratâ vice Veris & Favoni
 canoræ passim & garrulæ aves audiuntur, ita nunc Salernitani cives, venienti ad
 se Augustæ, verbis benè ominatis applaudunt, eamque faustis acclamationibus pro-
 sequuntur: sive per Vernum os intelligam morem illum Vernarum, qui quòd es-
 sent ex cive Romano & ancilla prognati, teste Festo in hac voce, omnia sibi lice-
 re arbitrabantur, liberiusque sæpe in quosvis jocabantur, & facetias suas expro-
 mebant, quòd patres erga se plerumque indulgentiores sentirent, quare procaces
 Verne

435 Testantur pariter luminis ecce dies. t
 Ingreditur patrias tandem Constantia sedes,
 Quæ Tancridinam sentit in urbe fidem. u
 Quam plures tacita collecti voce susurrant,
 Inter se referunt omina versa Ducum.
 440 Mons fugit à castro x quantum volat acta sagitta,
 Et quantum lapides mittere funda potest.
 Hunc super ascendunt, fit machina, pugna vicissim
 Contrahitur, variant mutua bella vices.
 Hinc fera tela volant, fluviales inde lapillos
 445 Funda jacit: lassant jactaque faxes manus.
 Et modò tentantes y mixti propè moenia pugnant,
 Pugnando miscent tela, manusque sonos. z

Ut

Verna Horatio dicuntur l. 2. Sat. 6. inde & Vernitas: adeo ut hòc sensu verno
 ore esset festivò, facetoque ore: Verùm exemplum non memini, quò vernus à ver-
 na dicatur, licet & verna à vere derivetur, eòdem Festo teste.

t Testantur pariter luminis ecce dies.] Lego, testantur pariter luminis esse
 dies. Per dies luminis intellige dies candidos, albis notandos lapillis: uti apud
 Ovidium l. 1. Trist. el. 9. v. 13. lumina fortune, sunt læti, prosperique dies.

u Tancridinam - - fidem.] Constantia, quamprimum Salernum ingressa
 est, plures præter opinionem Tancredinis partibus esse addictos, sensit.

x Mons fugit à castro] Quæ hìc fuga montis, quis unquam barbarus ita lo-
 quutus est? lapidosos surgere montes dixit Ovidius l. 1. Met. v. 44. & plures alii,
 sed fugere nemo sanus: lege ergò mons fuit, uti idem Ovid. ep. 10. Her. v. 25.
 Mons fuit, adparent frutices in vertice rari. Fuit & fugit sæpè in MSS. confusa
 fuisse, docet Heinf. ad Ovid. epist. 17. v. 192.

y modò tentantes] i. e. Lacescentes, adorientes; est enim hoc verbum ex ab-
 solutè positis, ut apud Vellej. l. 2. c. 113. ut partem digredientium suorum univer-
 si tentare non possent: i. e. aggredi.

z manusque sonos.] Fortè rectius legeretur, manuque sonos.

Ut canis inter apros furit, è quibus eligit unum,
 Ut rapit accipiter, quam legit inter aves.
 450 Non aliter nostri vellunt ex hostibus unum,
 Commixto rapiunt ordine sæpe duos.

LEGA-

LEGATUS PRINCIPIS ET INFIRMITAS.

Pincipis interea veniens legatus in urbem *a*,
 Eligit è multa nobilitate viros.
 Quos ad Neapolim mittit, qui multa timentes
 455 Expediunt dubia mente laboris iter. *b*
 Inter quos fuit Alfanides cognomine Princeps
 Aldrisius populi publica lingua fui.

Libra-

a Principis - - in urbem,] Cæsar Henricus ad Neapolim sedens, & ipse gravi valetudine pressus legatum Salernum mittit, ut Principes quosdam illius opidi cives ad se arcefferet, quò illos, si sibi fortè humani quid accideret, nam tum periculose ægrotabat, in exercitu suo quasi obsides detineret, ne fidem uxori datam, se mortuò, fallerent, aut pejus in eam consulerent.

b Expediunt - - laboris iter.] i. e. Peragunt, conficiunt, explicant iter illud, uti Plin. loquutus est l. 8. ep. 1. *Iter* commodè explicui. *Laboris iter*, est iter in terram sive provinciam *laboris*, uti posteriori ævo vocata fuit, cujus caput Neapolis est, Italici hodiè *Terra di Lavoro*.
 F

Libraque iudicii Romoaldus, cetera turba
 Quid velint auguriant *c* nescia causa via.
 460 Principis ut veniunt ad castra, Magalia *d* circum
 Herrant *e*, mirantes agmen & arma Ducum.
 Exquirunt spectare suum per castra Tonantem *f*,
 Nec datur accessus *g* Dux ubi magnus erat.

Atta-

c auguriant] Barbarè pro *consecrant*, D. du Cange in glossario suo omisit hanc vocem, habet tamen *Auguriofus*, *Augur*.

d Magalia] *Mapalia* & *Magalia* dicuntur apud veteres Casæ, Domunculæ Rusticæ, item Tentoria, Tabernacula, quales Scenitarum & Nomadum mansiones sunt, & est vox Punica. Sed *Isidorus* magno conatu, *Magaria* dicendum esse, contendit l. 15. c. 12. Orig. ipsi quoque Græci *Μεγαρον*, domum, ab Hebræo מִגְרָן i. e. habitatio peregrini derivarunt, è quo Syri fecerunt *Magar*, & eorum coloni Afri, eadem linguâ utentes. in plurium numero casæ suas *Magaria* vocarunt. Videatur *Reinesius* de L. Pun. cap. 8. §. 7.

e Herrant] Pro *errant*, & sic veteres manu exarati libri plerumque scribunt, & *h* praponunt, vel ab initio vocis, ut apud Gellium *Harriano* pro *Arriano*, ad *Halliam* pro ad *alliam* &c. vel in media interferunt, ut apud eundem *coboperatus*, & apud Lactantium *perbempni* pro *perenni*, *cobercebunt* &c.

f Tonantem,] Est epitheton ita Jovi singulare, ut pro ipso *Jove* ponatur à Claud. in Conf. IV. Hon. v. 134.

Cretaque se jactet tenero reptata *Tonanti*.
 & cum is Summus Deorum creditus fuerit, ita huic opinioni convenienter *tonitrua* *ciere*, proprium Jovis opus, ad summam ejus potentiam ac majestatem indicandam, arbitrati sunt: Unde Homero *ὑπερβόρῃς*, Hesiodo *βαρυκτυπῶν*, & in Cyrrhestarum nummis *Zeὺς καταβόρῃς* dicitur; Ex hac fabulari Theologia Gentilium, non piè Poëta Christianus Cæsarem, licet inter homines ad summum majestatis ac potentiae fastigium evectum, *Tonantem* vocat: tantò id magis, quòd *Salmonæi* Elidos Regis impietas ipsi profanæ antiquitati execrata fuerit, Virg. l. 6. *Æn.* v. 585.

Vidi & crudeles dantem *Salmonæa* poenas,
 Dum flammæ Jovis & sonitus imitatur Olympi.

g Nec datur accessus] Nepos idem melius expressit in *Paus.* c. 3. *aditum* *convenienti* petentibus non dabat.

Attamen ingreditur, quem gens cognominat Archos *h*,
 465 Exclusis fociis quem petit unus adit.
 Ut videt Augustum magnis à febribus actum,
 Lentaque purpureo membra jacere thoro.
 Tum color & species tum sanguis ab ore recessit,
 Tristis & exanguis procidit ante thorum.
 470 Ut gravis è sompno cum mater in ubere natum
 Invenit exanimem, territa mente caret.
 Sic ruit in gemitum lacrimabilis *i* Archi-Levita,
 Certans pro tanto Principe velle mori.
 Tunc pius Augustus, quamvis grave corpus haberet,
 475 Conatur tenui taliter ore loqui.
 Parce tuis oculis fidissima cura Salerni *k*,
 Sum benè, ne timeas, tertia febris abest.
 Fer sub veste manum, pulsum perpende quietum,
 Spes est de vita, quod mea membra madent.

Pluri-

h Archos,] Haud dubiè idem est, quem supra legationis Salernitanæ Principem *Archoticon*, & paulò inferius *Archilevitam* vocat, eratque Archiepiscopus Salernitanus.

i lacrimabilis] Propriè hæc vox patiendi vim habet, & idem significat, ac *lacrymis dignus*, ut *lacrymabile bellum* Virgilio, *Æn.* l. 7. v. 604. Verùm auctor activè usurpat, pro eo qui *effuse lacrymat*: sed hoc non redolet castam latinitatem, verùm quid mirum? dudum enim homines, auctore nostro vetustiores, & etiam litteris haud leviter imbuti, veram vocum significationem perdiderunt. Sic *Eutropius* jam *favorabilis* usurpavit, pro eo, qui in magno favore civium, sive gratiosus est.

k fidissima cura Salerni,] Qui curam agis populi Salernitani, quò sensu *Ovidius* de Augusto *Trist.* l. 2. v. 574.

O Pater, ô Patriæ cura, falusque tuæ.

480 Plurima cum vellet sopor est furatus ocellos 1,
Hinc rapit intuitus, furripit inde loqui.
Artis Ypocraticæ servans mandata Girardus m,
Attentè famulis ora tenere jubet.
Naturæ servabat opus studiosus n amicum,
485 Nam sopor & sudor signa salutis o erant.
Exiit ad focios tandem pius Archilevita,
Conantur lacrimæ non minus ore loqui.
Alter in alterius jactabant lumina vultus,
Miscentes lacrimas mutua verba dabant.

1 *Sopor est furatus ocellos,*] Longè pulchrius Ovid. Her. ep. 19. v. 56.
subit furtim lumina sopor.

m *Girardus,*] Is erat, qui Cæsari, cum maligna febris conflanti, medicinam faciebat.

n *Naturæ servabat opus studiosus*] *Girardus* Medicus observabat studiosè, quem natura effectum in Henrico editura esset, vel quæ signa salutis sese proderent, ut pro illorum ratione curationem suam institueret: *servabat*, pro *observabat*, uti Virg. l. 6. Æn. v. 338.

dum fidera *servat*.

o *Sopor & sudor signa salutis*] Num hæc vera, ac fallere sint nescia, videant Medicorum filii, id saltem certum est, somnum & sudorem in febricitantibus certissima salutis signa à veteribus Medicis existimata fuisse: Extant *Aëtii* libri, Constantini magni tempore Græcè scripti, in quos priscorum Medicorum præcepta accuratè congeffit, is autem ait l. 1. p. m. 5. edit. Aldin. Ex flore *Anthemidis*, quæ Chamamelum dicitur, fingendos esse Trochiscos, ex quibus postea Trochiscum unum, probè exiccatum, esse comminuendum, adjectaque sufficienti quantitate olei optimi, corpus febricitantis à capite ad pedes perungendum, perunctos autem vestibus obtegendos; Movebitur hinc sudor, salutis optimum indicium, & febris deinde cessabit. Quod is de sudore solùm, id *Celsus* de somno sudoreque simul prædicat: post infractum calorem, inquit, plenus somnus venit, per quem ingens sudor effunditur, idque præsentissimum auxilium est, de *Med. l. 3. c. 8.*

RECE-

RECEDENTE
AUGUSTO

ab

OBSIDIONE NEAPOLI,
COMES RICCARDUS,

ET

NICOLAUS PRÆSUL SALERNI,

prohibent, ne populus extra muros atemptet
exire.

490 Cereus ille Comes p fociis munitus & aurò
Mandat, ut educat nullus ab urbe pedem.
Sic ait, in densis latitans Philomena rubetis,
Non timet adverso mitis ab ungue capi. q

Cum

p *Cereus Comes*] Richardus Acerrarum Comes.

q *ab ungue capi.*) Accipitris puta, sic Ovid. C. 6. Met. v. 529.

Utque columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæserat unguis.

legendum fortè *rapi*, ita Poëtæ fere semper, quando de violento impetu, quò rapaces & carnivoræ aves in alias feruntur, sermo illis est. Virg. l. 12. Æn. v. 249.

subito cùm lapsus ad undas (*aquila*)
Cycnum excellentem pedibus rapit improbus uncis.

F 3

Cum Domino mundi, quis enim contendere bello
 495 Ausus erit, vel quis obviet ense pari,
 Si placet, ô cives meliori mente fruamur,
 Pro nobis aurum pugnet, & arma ferat.
 Si sapitis cives, Comes exeat, instet in armis,
 Laus est pro Domino succubuisse suo.
 500 Parcite parcendis, electis parcite vestris,
 Quisque suas vires noverit unde timet.
 Robore forte caret, medio, quam cernitis, arbor
 Sub vacuo spirat cortice nulla fides.
 Pronior ad casum, quanto procerior arbor
 505 In quam ventus agit, fulminat ipse Deus.
 Quid Nicolaus agit r, puer actu, nomine Præful,
 Quid nisi foemineas abluat ipse genas.
 Credite pastori pecudes, pecudes alieno
 Tam malè qui proprium curat ovile suum.
 510 Quid facis ô Cæsar, quid frustra menia temptas,
 Obnebulant focios regia dona, s tuos.
 Qui falsò remeare rogant, ne morbus in artus
 Fortius insurgat, qui grave reddat iter.

r Nicolaus agit,] Salernitanorum Archiepiscopus.

s Obnebulant - - regia dona] Hoc est Ovidio l. 7. Met. v. 720. donis sollicitare fidem.

IMPE-

IMPERIALIS ab OBSIDIONE REGRESSUS.

515 **U**T videt ære Duces saturatos Cæsar & aurum,
 Eructare suos, mens subit ista loqui.
 Qui fluvios nostros dudum siccastis Yberos t,
 In fontes ficulos mergitis omne caput. u
 Æquor adhuc superest, licet inpotabile vobis,
 Nec mare quod saturet vos nec Abyffus habet.

Nec

t Qui fluvios - - Yberos,] Hispaniam antiquissimis temporibus Iberiam à fluvio Ibero vocatam fuisse nemo est, qui ignorat. Fluvii Iberi igitur sunt, non solum Hispaniæ, sed etiam Lusitaniæ fluvii, quam olim etiam Hispania latè sumpta complectebatur, quæque etiam ob Tagum Duriumque, fluvios arenam auream volventes perquam celebrata fuit; Itaque fluvii illi auriferi, seu potius ærarium suum, imperiique sui reditus dudum, ait Cæsar, ab hominibus suis malâ fraude atque rapinâ esse exhaustos, vel ut eos sibi fidos redderet, largitionibus donisque diminutos.

u fontes ficulos - - caput.] Nondum verò satiatam esse sacram illam auri famem, neque eos satis habuisse, avidas viscetasque manus in suas opes injicere, sed insuper, quum nihil hinc, quod furentur, superfit, ab hoste suo Tancredo, Siciliæ Tyranno, fidem sibi debitam, atque solènni sacramentò confirmatam, pecuniâ sollicitari patiantur.